

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Censuris, In Qua Sex Disputationibus De Poenis Ecclesiasticis, deque
Irregularitate fusè tractatur, cum Indicibus necessariis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

Disputatio I. De Censuris in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76667)

OPVS MORALE
 DE VIRTVTIBVS,
 ET VITIIS CONTRARIIS,
 SEXTA PARS.

De virtute Religionis, eique annexis.

TRACTATVS XXIX.
 DE CENSVRIS.
 ALIISQVE POENIS
 ECCLESIASTICIS,

Déque Irregularitate.

PROOEMIUM.

 VM Censura Sacramentorum vsu, bonorúmque spiritualium communi-
 catione priuet, vt constabit ex dicendis; ideo explicatis Sacramentis, &
 Indulgentiis, aliisque bonis, quæ ex thesauro Ecclesiæ proueniunt, eius
 naturam explicare aggredimur. Sex Disputationes hic Tractatus contine-
 bit. Prima explicabit quæ communia sunt omnibus Censuris. Secunda
 Censuram Excommunicationis enodabit. Tertia excommunicationes à iure lata
 recenset. Quarta Censuram Suspensionis. Quinta Interdicti. Sexta Irregularitatis
 penam.

DISPUTATIO I.

De Censuris in genere.

PUNCTVM I.

Quid sit censura, & quotuplex.

1. Explicatur Censura nomen.
2. Explicatur qualiter sit poena, eiusque definitio.
3. Triplex est censura.
4. Nulla alia est species censura prater supradictas.

 T à nomine sumamus exordium, Censura in
 prima sua significatione dignitatem Censo-
 ris significat. Etenim in Romana Republica iu-
 dices erant constituti, qui mores corrigerent,
 eisque punitione homines à delictis commitendis arcerent,
 eique Censores appellabantur, quorum officium, & dignitas
 censura dicebatur, iuxta illud Plinij lib. 14. cap. 4. Catonum ille
 Ford. de Castro Sum. Mor. Pars 17.

primus triumpho, & censura super cætera insignis. Hinc horum
 correctio, & punitio nomine censura significata est teste Plinio
in Panegy. Vita Principis censura est, eaque perpetua. Hac
 significatione vtens Ecclesia censuram appellat eam penam,
 quam suis fidelibus iniungit ad eorum mores corrigendos, ideo-
 que communiter Doctores censuram definiunt, vt sit poena Ec-
 clesiastica, qua Ecclesia fideles suos punit in bonis spiritualibus
 ad eorum correctionem.

2. Est poena, quia est priuatio penalis bonorum spiritua-
 lium, quorum, seclusa censura, fidelis particeps erat. Item est
 poena Ecclesiastica, quia solum à potestate Ecclesiastica proue-
 nire potest; etenim secularis potestas nec ius, nec iurisdictionem
 habet in bona spiritualia, quorum censura est priuatio. Neque
 refert quòd censura bonis etiam temporalibus priuet, vt patet
 in excommunicatione, qua priuat politico, & civili contractu,
 & in suspensione à beneficio, qua fructibus beneficiorum pri-
 uat; quia hæc est secundaria priuatio, & minus principalis, & in
 ordine ad spirituale bonum, tum ligati censura, tum aliorum,
 sicuti ex communi sententia notauit Suar. t. 5. de censur. diff. 1.
 sect. 1. Egid. de Coninck. disp. 13. dub. 1. num. 2. Stephan. Dauila
 x. p. dub. 4. Gaspar Hurtado tract. de censur. diff. 1. Par
 Layman. lib. 1. Sum. tract. 5. par. 1. cad. 2. num. 1. Bona autem spiri-
 tualia

A

tualia, quibus per censuram fideles priuantur, sunt, que potestati Ecclesie subduntur, nempe sacramentorum usus tam actiuus, quam passiuus, publica Ecclesie suffragia, & satisfactioes, beneficia Ecclesiastica, spiritualis iurisdicção, & alia huiusmodi. Nam donis gratie, virtutibusque infusis cum Ecclesie iurisdicção non subiciantur neminem Ecclesia priuat, vt bene aduertit Layman. *dis. lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. c. 1. n. 2.* Illis igitur bonis publicis, & Ecclesie potestati subiectis priuat censura fidelem, non tam in punitionem delicti commissi, quam in illius emendationem, iuxta rextum in *cap. ex litteris de constitutionib. & cap. 7. de sententia excommunicat. in 6.* Vnde emendatione posita, statim censura auferenda est, sicuti docuerunt Suar. Coninch. Auila, & alij *lor. allegat.* Neque inde fit censuram ferri non posse in eos qui nunquam reputantur corrigendi, quia id per accidens est, neque tollit eius naturam. Deinde censura esto principaliter habeat emendare delicta; simul etiam habeat a punire; ideoque cessi finis correctionis cesset; quia non cessat punitionis finis, in tunc aduersus non corrigendos ferri potest, vt notauit Coninch. *dicto disp. 13. num. 11.*

3. Censura autem triplex est ex omnium sententia, videlicet excommunicatio, suspensio, & interdictum. Constat ex *cap. statutum, & de sententia excommunicat. in 6.* vbi tres species censuræ enumerantur, & ex *cap. querenti de verborum significat.* vbi consultus Innocent. III. quid per censuram Ecclesiasticam intelligendum sit in litteris Apostolicis, respondet quod per eam non solum interdicit, sed suspensionis, & excommunicationis sententia valeat intelligi. Quippe qualibet ex his censuris est pena ab Ecclesia imposita ob delictum, & in eius correctionem, estque vna ab alia distincta, tum in bonis spiritualibus, quibus delinquentem priuat, tum in modo quo illum priuat, vt constat cum de qualibet censura fuerit sermo.

4. Sed an ultra tres species censuræ sint alie spectato iure, decretisque Pontificum enumerandæ? Variant Doctores. Nam Sotus in 4 d. 2. q. 3. art. 1. in primo, quem alij Thomistæ sequuntur, enumerat ultra supradicta, cessationem a diuinis & irregularitatem non omnem, fed eam, que ex delicto oritur Alij his addunt depositionem, & degradationem, atque adeo septem esse species censuræ asserunt.

Sed communis sententia, & verissima est, nullam aliam speciem censuræ esse præter supradictas tres, excommunicationem, suspensionem, & interdictum, sicuti docuerunt Nauarr. *cap. 27. num. 1.* Lambertini. *de iure patronat. 2. p. lib. 2. q. 9. art. 3. num. 3.* Vgolini. *de censuris tab. 1. cap. 26.* Nicolai Garçioy. *p. de benefec. cap. 13. num. 2.* Francisci. *Suar. tom. 5. in 3. par. disp. 1. sect. 3.* Stephani. *Dauila de censuris. 1. p. dub. 5.* Coninch. *disp. 13. dub. 1. num. 3.* Pauli. *Layman. lib. 1. tract. 5. part. 1. cap. 2. num. 1.* & alij apud ipsos. Colligiturque manifeste ex *dicto cap. Querenti de Verborum significat.* Nam si Pontifex rogatus de censuris illas tres species tantum enumerauit, signum manifestissimum est alias non esse, cum illa responsio vapore in materia doctrinali æquiualeat vniuersali; aliis imperfecte, & diminute Pontifex respondisset, sicut si rogaretur quot essent sacramenta, responderetque non solum esse Eucharistiam, sed Baptismum, & Penitentiam; diminuta esset responsio, vt pote que non comprehendit omnia sacramenta. Ratio ea est, quia nulli alteri speciei præter excommunicationem, suspensionem, & interdictum conuenit definitio censuræ communitè à Doctores assignata. Nam cessatio à diuinis vel est quedam species interdicti, & sub interdicto comprehensa, vel non est pena fidelibus imposita, vt Sacramentorum, & sacrificiorum usum eurent, sed est ipsam omissionem, & cessatio diuinorum officiorum in signum meritis Ecclesie ob iniuriam sibi factam Depositio vero, degradatio, & irregularitas non sunt pœnæ iudiciales, que delinquentem emendato auferenda sunt, sed sunt ex se perpetuæ & in perpetuum duraturæ, ideoque priuant fideles bonorum spiritualium usu, & potestate. At censuræ cum pœnæ medicinales sint, & emendato delinquentem auferendæ, cessi bonorum spiritualium usu priuent, relinquunt potestatem eam vltimò recuperandi. Præterea depositio, degradatio, & irregularitas non absolutione, sicuti censuræ, sed dispensatione tolluntur, ideoque cessi in decretis Pontificis concedatur potestas absoluedi ab omibus censuris, nullus intellexit sub ea potestate comprehendi depositionem, & degradationem, imo neque irregularitatem, siquidem aliquando præmissa hac facultate conceditur potestas dispensandi in irregularitate.

PUNCTVM II.

De forma, & modo, quo singulæ censuræ ferri possunt.

1. Censura alia fertur à iure, alia ab homine.
2. Quod sit discrimen inter hos modos.
3. Alia speciales sunt, alia generales.
4. Alius à Pontifice, rest ferre censuras pro futuris culpis.
5. Censura sine ab homine, siue à iure, alia est annexa delicto, alia per iudicem ferenda.

6. Quæ verba indicent censuram ipso facto incurri, quæ iudicis officium exigant.

1. VARIJ sunt modi ferendi censuras. Alius est à iure, alia ab homine. Censura à iure est, que à iure fertur, quod contingere non potest, nisi medio statuto, aut lege ius constituentibus. Censura ab homine est, que media sententia ab homine prolata procedit.

2. Discrimen autem inter hos modos ferendi censuras illud est, quod censura lata à iure mortuo legislatore perueniat, sedis verò que ab homine fertur. Nam cum ius semper perseveret quousque abrogetur; quia nomine Dei, seu communitatis nunquam deficientis constituitur, censura eo iure lata perpetua est. At censura ab homine lata cum ab eius iurisdictione, & autoritate pendat, & hæc cessent eo mortuo, vel ab officio remoueat, cessat ipsa censura. Deinde censura à iure lata nunquam ferri potest pro peccatis præteritis, sed semper pro futuris. At censura ab homine lata non solum pro futuris, sed etiam pro præteritis in eorum satisfactionem, & emendationem fertur.

3. Rursus censura ab homine alia est specialis, alia generalis. Specialis est que ob particulare factum, & in determinatas personas fertur. Vt si Episcopus excommunicaret Petrum ob illud à beneficio absentiam, vel excommunicaret omnes illos qui futurum commiserint, nisi intra tale tempus resisterint. Alia est generalis, vt si excommunicaret omnes illos, qui futurum commiserint, vel festum violauerint, &c.

4. Sed est dubium; an alius à Pontifice possit censuram pro culpis futuris ferre? eo quod hic modus ferendi censuram videtur prohiberi in *cap. Romana, de sententia excommunicat. in 6. ibi*; Caueant etiam ne tales sententias excommunicationis sine specialiter, siue generaliter in aliquo pro culpis futuris, & proferre præsumant. Sed ibi tantum prohibetur ille modus ferendi censuram per sententiam, nisi rationabilis causa subsistat, etque in sententia exprimat. Quinimo Suar. *disp. 3. sect. 4. num. 7.* & Coninch. *disp. 17. dub. 2. num. 15.* censent in eo textu non contineri præceptum, sed admonitionem, vt indicat verbum illud *caueant*, & esto præceptum contineret, consuetudine tamen, vidente & consentiente Principe est abrogatum.

5. Præterea censura siue à iure, siue ab homine lata dupliciter ferri potest. Primò annexa ipsi iuri vel præcepto; quia ipso iure, vel præcepto infigitur. Secundò quo ipsum ius, seu præceptum imponendum committitur. Quod alijs verbis dicitur censura late sententia, vel ferenda. Late sententia, quia ab ipsa sententia absque vilo iudicis officio fertur, & omni casum in *cap. pastoralis. §. verum de appellat. iudic.* dicitur secom trahere executionem. Sententia vero ferenda dicitur, quia non eo præcepto, & iure fertur, sed ferenda est per alium ius, & præceptum.

Vt autem censura late sententia sit non ambiguit, sed manifestis verbis est exprimentis aliam non late sententia, sed ferenda intelligi debet, vt ex omnium sententia tradit Siluester, *excommunicatio 1. num. 21.* Suar. *de censuris. disp. 3. sect. 3. num. 5.* Stephani. *Dauila, 2. p. cap. 2. disp. vnic. dub. 2.* Laym. *dir. 2. par. 1. c. 2. in fine.* colligiturque ex *Regula iuris 49.* In pœnis benignior est interpretatio facienda. Quapropter si iudex præceptum sub pœna excommunicationis, suspensionis, vel interdicti aliquid fieri nulla alia particula superaddita, censuram ferendam intelligenda debet; quia verba illa *sub pœna excommunicationis* indistincta sunt, vt de pœna annexa delicto, vel propter delictum à iure imponenda intelligantur, vt docuit Siluester. Suar. *Stephani. Dauila supra.* Coninch. *disp. 13. dub. 2. num. 22.* Quinimo Nauarr. *cap. 27. num. 12.* Sanchez. *lib. 7. de matr. disp. 12. num. 2.* Pauli. *Layman. lib. 1. tract. 5. par. 1. cap. 2. in fine.* censent ex illis verbis sit excommunicatus, sit anathema, non esse deducendum censuram esse annexam delicto, sed per sententiam ferendam, quia talis ferentia sunt, tamen contra sententiam Coninch. *dicto dub. 6. num. 20.* Ad idem videtur esse, si dicas, qui hoc fecerit, excommunicationem se non erit incursum, posita inquam sententia iudicis, vt dixit Felini in *cap. Rodul. bus de rescriptis, num. 28.* & vt probabile sentit Suar. *disp. 3. sect. 3. num. 3.* & generaliter quocies censura sub verbis de futuro fertur, non est late sententia, sed ferenda, vt si dicas, qui hoc fecerit excommunicetur, suspendatur, scilicet à iudice, vt tradit Glossa in *cap. 2. §. 1. verbo inuolunt de Hæreticis in 6.* Castro *lib. 2. de lege penal. cap. 1.* Suar. *disp. 3. sect. 3. num. 9.* Coninch. *disp. 13. dub. 2. num. 2.* Pauli. *Comitoli. lib. 6. respons. moral. q. 24.* Non enim ex illa forma intellegitur manifeste, sed dubie censuram delicto annexi. Ergo iudicare debemus sententiam iudicis necessariam esse.

6. Quapropter ea verba indicant censuram ipso facto incurri, que nullum iudicis officium exigunt vt incuratur, vt si ius, vel iudex præcipiat factum sub excommunicatione incurrenda, addens ipso facto, vel late sententia; nam illa additio, ipso facto, vel late sententia indicat non esse opus alia sententia, sed per ipsam legem, aut præceptum censuram imponi, vt tradunt omnes. Idem est, si diceret: Excommunicamus eum qui tale delictum commiserit, aperte enim indicat illa verba censuram delicto annexi. Quod à fortiori procedit de illis verbis, subiacet excommunicatio, excommunicatioem incurras, noterit se esse excommuni-

nam, declaramus illum excommunicatum, vti colligitur ex cap. *omnio de iniuriis in 6. cap. 2. de heretico in 6. Et cap. praxera c. 2. de appellatomb.* Et tradunt ex communi sententia Suar. Aulæ, Coninch. Layman *locus alleg.*
 Ex his inferunt nullam in ferenda censura formam esse determinatam, sed illam necessariam, & sufficientem esse, quæ satis voluntatem imponentis exprimat circa censuram determinatam, & specialem. Nam cum censura in genere nulli ligari possit, oportet imponens censuram, illius speciem determinare, vti bene aduertit Suar. *disp. 3. sect. 2. a. n. 3. & seq. Coninch. disp. 13. dub. 2. num. 23.*

PUNCTUM III.

An sit in Ecclesia potestas ferendi censuras.

1. *Hæretici hanc potestatem negarunt.*
2. *Catholica veritas docet Christum Dominum hanc suæ Ecclesie reliquisse potestatem.*
3. *Hanc Christum potestatem reliquit, cum dixit Ioann. 20. Sicut misit me viuens Pater, &c.*
4. *Modus imponendi censuras non immediatè à Christo, sed à Petro, eiusque successoribus emanauit.*

Non desuerunt hæretici, qui hanc Ecclesie potestatem denegauerint. Constat ex Concilio Constantiensi *sess. 8. errore 30. sess. 15. errore 19.* Alii est hanc potestatem Ecclesie concedant, illam tamen concedunt diminutis, siquidem sola communicatione externa, & politica admittunt priuare fideles posse, non autem aliis bonis spiritualibus, sicut ex illis refert Gregor. de Valencia *c. 4. disp. 7. q. 17. punct. 1.* Fundamentum hæreticorum negantium absolute hanc potestatem, esse potest; quia ex illo loco scripturæ colligitur hæc potestas. Nam est *Math. 16. & 18.* promittit Christus Petro, eiusque successoribus clauis regni caelorum, illi que promissis dixerit. Quosunque ligaueris super terram, erunt ligati & in caelo, & quosunque solueris super terram, erunt soluti & in caelo; id sane non videtur intelligendum de potestate ferendi censuras, ab illis que absoluentur, sed de potestate ligandi, & soluendi à peccatis in Sacramento penitentiae. Quippe peccata tantum sunt, quibus regnum caelorum clauditur, ergo sola potestas absoluenti à peccatis, vel absolutionem detinendi sub nomine clauium regni caelorum intelligenda est. Fundamento vero, quo moueri possunt hæretici hanc potestatem diminuatam concedendo illud est, quia Ecclesia non est domina bonorum spiritualium, quibus per censuram fideles alienantur priuari. Neque ea priuatio est conueniens eorum salutis, cum sit priuatio bonorum, quæ in salutem fidelium à Christo relicta sunt. Item non videtur rationi consonum, vti quis in se ipso penam exequatur, at per censuras compelliatur quæ abstinere à communicatione fidelium, ab vni Sacramento, aliisque spiritualibus bonis. Non igitur est potestas Ecclesie concessa has penas ferendi.

2. Caretum veritas catholica est Christum Dominum hanc suæ Ecclesie reliquisse potestatem, vti tradunt omnes catholici, & desinunt in supradicto Concilio Constantiensi *sess. 8. errore 30. & sess. 15. errore 19.* & constat ex vni, & totius Ecclesie praxi, quæ nititur illis verbis Christi *Matth. 16. & 18.* vbi generaliter conceditur Petro, eiusque successoribus potestas ligandi, & soluendi, non tantum in interiori foro, & penitentiali; sed etiam in foro externo, vt indicant illa verba; Quod si Ecclesiam non deseruerit, sit sicut ethnicus, & publicanus; quasi diceret qui Ecclesie contumax, inobediensque fuerit tanquam ethnicus, & publicanus tradari potest. At ethnicus, & publicanus priuatus est omnibus Ecclesie suffragiis, aliisque spiritualibus bonis, ergo eisdem contumax Ecclesie priuari poterit. media inquam imperatione, & satisfactione. Secundo probari potest hæc veritas ex illo *1. Corin. 6. 5.* vbi Paulus quemdam incestuosum. Sarcinæ tradidit in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret. Nam vt testatur communiter ibi Patres, Chrysostr. Theophilact. Theodor. & alii quos referunt, & sequuntur Iustinian. Cornelius in *illam locum* Paulus cum simul traditione corporis incestuosum Sarcinæ facta incestuosum excommunicauit, quinimo effectus excommunicationis erat illa traditio. Item ex illo *Actuum. 8.* vbi Petrus Simonem Magum excommunicauit illis verbis: Non est tibi pars, neque fors in sermone isto, vt constat ex his que adducit Loricus in *supra dictum locum.* Tertio probatur ex vni Ecclesie à tempore Apostolorum, semper namque his armis Ecclesia vsa est aduersus peccatores, & hæreticos, vt constat ex variis decretis Conciliorum, maxime ex Trident. Ratio autem est manifesta. Negari non potest, Christum Dominum reliquisse suæ Ecclesie dispensationem administratiuam, & bonorum spiritualium. Ergo credendum est, Pontifici qui huius Ecclesie princeps est, & supremus gubernator relictam esse à Christo Domino potestatem priuandi fideles inobedi-

Ferd. de Castro Sma. Mor. Pars VI.

res & rebelles his bonis, sicuti in qualibet republica bene instituta supremus Princeps potestatem habet priuandi subditos inobedientes bonis communibus republicæ. Neque his obstat quod illa bona relicta sint Ecclesie in salutem fidelium, quominus his priuari non possint, sicuti priuantur ciues bonis republicæ in eorum vtilitatem concessis, quia non priuantur absolute, sed ob culpam ipsorum fidelium, & in eorum correctionem, ideoque hæc priuatio non est censenda nociua, sed salutaris. Et esto alicui noceret; quia redditur obstinatio, id est per accidens, aliis tamen prodest, & per hæc soluumur primum, & secundum fundamentum hæreticorum. Ad confirmationem respondeo, non esse alienum à ratione, vt quis aliquam penam sui delicti in se exequatur, vt notauit Lessius *cap. 3. numer. 3. Coninch. disput. 13. dub. 3. in fine:* quod à fortiori procedit, si pena eius conditionis sit, vt non possit commode alteri executioni mandari; vt in censuris contingit, quæ obligat ipsum censuram ligatum abstinere ab aliquibus actibus, qui alias esse permitti.

3. Quod si roges, quando Christus Dominus hanc potestatem ferendi censuras Petro, aliisque Apostolis communicauerit, siquidem illo loco *Matth. 16. & 18.* solum videtur illius promissionem fecisse: Respondeo post eius resurrectionem, cum dixit *Ioann. 20.* Sicut misit me viuens Pater, & Petro autem singulariter concessit *Ioann. 21.* dicens. Pascue oues meas. Etenim ad officium boni pastoris pertinebat posse oues moribundas communibus Ecclesie pascuis priuare, & à sanis reparare ne has suo conuictu inficiant, vt notauit Coninch. *disp. 13. dubi. 3. num. 19.*

4. Ad extremum aduerte Christum Dominum hanc potestatem ferendi censuras suæ Ecclesie reliquisse; ideoque hanc potestatem ex iure diuino esse. At modus imponendi censuras, illarumque institutio, & differentia non à Christo, sed à Petro, eiusque successoribus ortum habuit. Neque vllus alius præter Pontificem eas variare, aut mutare poterit; sunt enim ritus generalis ordinari ad gubernationem, & regimen totius Ecclesie, ergo illi tantum, cui data est potestas super omnem Ecclesiam concessa est potestas hos ritus instituendi; & non alteri.

PUNCTUM IV.

Pensè quem sit potestas ferendi censuras.

1. *Alia est potestas ordinaria, alia delegata, & qua hæc sit.*
2. *Qui possint ex potestate ordinaria ferre censuras referuntur.*
3. *Qui ex potestate delegata.*
4. *Plures consensu sceminam iure diuino incapaces esse huius potestatis.*
5. *Verius est oppositum.*
6. *Soluiuntur argumenta.*

Loqui possumus tam de potestate ordinaria, quam delegata. Potestas ordinata ea est, quæ alicui officio, vel dignitati Ecclesiastica, prout sunt ab Ecclesia instituta annexitur in perpetuum. Delegata vero, quæ persone annexitur ex voluntate delegantis, sicuti ex communi sententia tradit Bart. in *leg. ambrosiana numer. 34. ff. de decretis ab ordina faciendis.* Bald. *cap. fin. de officio ordinarij.* Et ibi Ioann. And. *numer. 3.* Abbas *numer. 3.* Anton. *numer. 4.* Felix. *cap. fin. de officio deleg. Nauar. cap. 27. numer. 45.* Couarrua. *lib. 3. var. cap. 20. num. 6.*

2. Igitur ex officio, & munere, atque adeo ex potestate ordinaria ferre censuras potest summus Pontifex, vti omnes Catholici docent. Secundo Episcopus, & Archiepiscopus in sua diocesi quoad sibi subditos, vt habetur *cap. 1. & alius de officio ordinarij.* Et in Trident. *sess. 6. de reformat. cap. 3. & sess. 14. cap. 4.* Archiepiscopus autem comparatione subditorum sui suffraganei ferre censuras nequit, nisi dum suffraganei diocesim visitat, vel causa subditorum suffraganei ad ipsum per appellationem deuoluitur, vt habetur in *cap. venerabilibus de sententia excommunicat. in 6.* Et ex omnium sententia tradit in præsentis Coninch. *disp. 13. dubi. 4. in princ.* Tertio Cardinales in propriis Ecclesiis iuxta textum in *cap. his que de maioribus. & ibi Doctores communiter.* Quarto Legati à latere in prouincia suæ legationis, *cap. legatus de officio legati in 6.* Quinto Vicarius Episcopi, seu prouisor generalis, quia constituitur cum Episcopo idem tribunal, *cap. 2. de consuetud. in 6.* Et *cap. Romana de appellatomb. in 6.* Idemque est de Vicario capituli sede vacante iuxta Trident. *sess. 24. de reformat. cap. 16.* & à fortiori ipsum capitulum hæc potestate gaudet, *cap. vniuerso de maioribus. in 6.* Sexto Conuicta generalia per omnem Ecclesiam, & Prouincialia in sua Prouincia. Septimo Abbates, Priores, & Præpositi Ecclesiarum collegiatarum, quique iurisdictionem in foro externo habent, Archidiaconi vero & Archipresbiteri in

primæ sua institutione hac carebant potestate, cap. 5. de officio archiepiscoporum, ex consuetudine tamen aliqui eam obtinent, vt colligitur ex cap. veniens de eo qui suavitè ordines suscepit. Et ex cap. dubium 54. de electione. Veri. sed cum in iure. Octauo ex privilegio summi Pontificis eorum officio, & numeri in perpetuum annexo hac gaudent potestate Religiosorum Generales, Provinciales, Præpositi, Rectores, Guardiani, alique superiores locales quomodocunque nuncupentur. Parochus autem hac potestate ferendi censuras non gaudet, quia in foro exteño iurisdictionem non exerceat, sed tantum in foro penitentiæ, vt aduertit Siluest. verbo excommunicatio 1. num. 5. Nauarr. cap. 27. num. 5. Suar. disp. 2. de censuris sect. 2. Neque obstat textus in cap. cum ab Ecclesiis de officio ordinarij, vbi pro rato habeat excommunicatio lata Plebano sancti Pancratii in suos subditos. Non inquam obstat, quia hic Plebanus, vt notauit Stephanus Dauila 2. p. de censuris cap. 3. dub. 2. Præpositus erat Ecclesiæ collegiate, cap. iurisdictione ferendi censuras conceditur, vel vt placuit Abbati ibi num. 2. ex privilegio ea potestas illi competeat. Adde etiam iure communi parochis esse hæc potest concessa, contraria consuetudine est abrogata vt inquit Sotus in 4. d. 22. quæst. 2. art. 1. Quocirca Concilium Trident. sess. 25. cap. 3. de format. statuit excommunicationem pro furtis à solo Episcopo esse ferendam.

3. Ex delegatione autem hæc potestatem habere possunt omnes illi quibus supradicti ordinaria potestate gaudentes commiserint quia potestas ordinaria ex ipso quo ordinaria est delegari potest, vt constat ex toto tit. de offi. io ordinarij. Et cap. cum Episcopus 7. de officio ordinarij in 6. Debet autem is, cui hæc mandat iurisdictione capax illius existere, vt aduertunt omnes Doctores referendi. Vnde debet in primis rationis vsum habere, cum illam accipit, aliis nulla erit acceptio, quæ ad accipiendam iurisdictionem requiritur ex communi omnium sententia. Secundò debet esse baptizatus; quia non potest exercere munera Ecclesiæ qui intra Ecclesiam nondum existit. Tertiò debet primam tonsuram habere, hæc enim constituit clericus, cap. cum constit. gar de state, & quali. ordinandor. Vnde merè Laicus incapax est huius iurisdictionis suscipiendæ, cap. Ecclesia sancta Maria de consuetudinib. Et cap. de criminibus de iudicis, vbi prohibentur Laicis Ecclesiastica negocia, & apertius colligitur ex cap. indicatum 89. dist. ibi, cauendam est ne secularibus viris, atque non sub regula nostrâ degentibus res Ecclesiasticas committantur, sed probatis de vestro officio clericis. Et tradit Couarruas, in cap. alma mater 1. p. §. 11. numer. 3. Nauarr. cap. 27. numer. 9. Coninch. disp. 13. dubit. 4. numer. 32. Quinimo nec Religioso profano si Laicus sit, committi ea iurisdictione potest, sicuti ex communi docet Suar. disput. 2. sect. 2. numer. 11. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 3. numer. 2. Quarto non debet esse coniugatus, hic enim tamenet minoris ordines habeat, & obsequio alicuius Ecclesiæ addictus sit, habitumque clericalem gestet, ob quæ privilegio canonis, & fori gaudeat, cap. vnde cum de clericis coniugatis in 6. iuncto Trident. sess. 23. cap. 6. de reformat. atamen ordinum, beneficiorumque susceptionis, iurisdictionisque Ecclesiasticæ administrationis incapax omnino existit ex expresso textu in cap. sancte el. 1. de clericis coniugatis, Et tradit ibi Abbas, Couarruas, cap. alma 1. p. §. 11. numer. 3. Egid. Coninch. disp. 13. dub. 4. numer. 32. Suar. disp. 2. sect. 3. num. 1. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 3. numer. 2. Quapropter neque ex dispensatione Episcopi prædictis Laicis, aut coniugatis hæc potestas committi potest, quia nemini alteri à Pontifice concessum est aduersus consuetudinem, & decreta vniuersalis Ecclesiæ procedere, vt rectè aduertit Paludan. in 4. el. 19. quæst. 2. art. 1. Suar. & Paul. Layman. loc. allegati. Ex his à fortiori constat feminam incapacem esse huius iurisdictionis, vt dicitur in cap. noua de penitentis, & remissionibus, & cap. de monialibus de sententia excommunicat. Et apertius cap. dilecti de maiorit. & obedient. vbi, Abbatissa contendens clericis sibi subiectos ratione alicuius capellæ, seu beneficii ad ipsas pleno iure pertinens propter inobedientiam, & culpas officio, & beneficio suspendere, præcepit Pontifex, eorum mandatum obseruari, iniungitque cuidam Abbati, vt per censuras clericos supradictos compellat eorum mandatis obtemperare. Signum ergo cuiusmodi est ipsas non posse censuras ferre. Neque obest quod textus vtatur verbo suspendere Nam vt rectè Abbas ibi numer. 5. Siluest. Abbatissa, numer. 6. Auila 1. p. dubit. 1. Layman. 4. cap. 3. numer. 3. verbum suspendere ibidem accipitur in lata significatione, quatenus præceptum, & sententia Abbatissæ clericos suspendebat, seu impediabat, ne Missas celebrarent, nè reditus beneficii acciperent: non tamen quatenus censuram suspensionis significat, ex cuius violatione irregularitas incurritur.

4. Controuersia igitur est; an femina iure diuino incapax sit huius potestatis, ita vt nec Pontifex ex plenitudine iurisdictionis eam illi concedere possit. Affirmat Stephanus Dauila 1. p. dubit. 6. Coninch. disp. 13. dubit. 4. numer. 33. eo quod hæc potestas ferendi censuras pertinet ad clauas Ecclesiæ. At clauas Ecclesiæ Christi soli Petro, aliisque Apostolis, eorumque successoribus concessit, non autem feminæ etiam Beatissimæ Virginis, vt aduertit Innocent. in cap. noua de penitentis, & remissionibus. Ergo.

Et confirmatur ex illo Corint. 1. cap. 14. vbi Paulus præcepit mulieribus ne in Ecclesiâ doceant; quia id indecens est. Ergo à fortiori indecens erit iurisdictione Ecclesiastica vti, & superiores clericis offendere. Deinde si femine iure diuino incapaces non essent huius potestatis, aliquando illis à Sede Apostolica commissæ essent: cum autem nunquam legatur commissam fuisse, signum est iure diuino esse incapaces.

5. Nihilominus vetus censuræ iure diuino non esse censendam feminam incapacem huius potestatis, vt docuit Paludan. in 4. d. 19. quæst. 2. art. 1. Nauarr. lib. 5. cons. 1. de sententia excommunicat. Sayrus, lib. 1. de censuris cap. 5. Filicinus tract. 11. cap. 2. quæst. 8. Gaspar Hurtado tract. de censuris diffinit. 4. numer. 3. Suar. disp. 2. de censuris sect. 3. numer. 7. Paul. Layman. lib. 1. sum. tractat. 5. par. 1. cap. 3. num. 4. inclinatur Thom. Sanchez. lib. 1. de decalogi. cap. 1. numer. 23. Et colligitur ex D. Thom. in 4. d. 19. quæst. 1. art. 1. quæ 3. ad 4. admittente feminis communicari posse aliquem clauum vsum, tamenet nec ordinis, nec iurisdictionis clauum habeat. Ratio verò est; quia potestas ferendi censuras est spiritualis sit, non est potestas ordinis, cum ex omnium sententia laico communicari à Pontifice possit, sed est potestas iurisdictionis. At femina non videtur incapax iure diuino potestatis iurisdictionis spiritualis; siquidem ex privilegio Pontificis conferre clericis beneficia potest, eoque in Ecclesiis instituire, & possessionem conferre, ac tandem præcepta imponere, vt deciditur cap. de elect. & maiorit. & obed. quæ omnia sunt munia iurisdictionis spiritualis.

6. Argumentum verò oppositum non viget. Fateor clauas Ecclesiæ prout potestatem ordinis, & iurisdictionis continentem, non communicari posse feminis, imò nec clauem iurisdictionis per se & directè: benè tamen indirectè: & per accidens in vno, vel alio casu. Neque obstat, quod feminæ non sint Apostolorum successores; nam etiam merè laicus, & non baptizatus non censetur Apostolorum successor, dum extra derum, vel Ecclesiam existit, & tamen et potest à Pontifice potestas ferendi censuras committi, vna vel altera vice, vt docet Sayrus, Layman. & Gaspar. Hurtado supra. Ergo etiam femine committi potest. Ad confirmationem admittit, per se, & communiter femine hæc potestatem ferendi censuras committi non posse, sicut neque potestatem docendi. At sicut vrgente aliqua graui causa potest Pontifex permittere feminæ alius studium populum docere, sic potest permittere, vt censuras ferret. Præterquam quod censuram impositionem non ita dedecet feminam, ac prædicatio. Vltima confirmatio solum probat ratò vel nunquam exire posse casum qui Pontificis commisionem honestè deoque Pontifices ab ea commisione abstinent.

PUNCTVM V.

De conditionibus necessariò requisitis pro censura ferenda.

1. Ex parte ferentis requiritur potestas.
2. Item requiritur libertas, sed non ad valorem censuræ.
3. Tertiò debet intra proprium territorium existere.
4. Debet esse liber à censura.
5. Censuram præcedere debet monitio.
6. Si sub censura tibi aliqua actio prohibita est, affirmant plures non esse opus monitione.
7. Verius est oppositum.
8. Communitio censuræ non qualiscumque sufficit, sed monitio vna pro tribus.
9. Item hæc monitio debet fieri in scriptis continentibus iuramentum pro qua censura feretur.
10. Prolationem censuræ verbo tenus aliqui censent esse inactiua. Verius est solum illi cuiam esse.
11. Si censura contra determinatam personam feratur, debet terminè iudicis ipsi res monitio fieri.
12. Prædictæ conditiones requisitæ sunt pro censura per modum sententiæ ferenda.
13. Monitio non est opus, vt præcedat denunciationem censuræ, si crimen est manifestum.
14. Quo tempore debeat ferri censura.

1. **E**X parte ferentis censuras requiritur primò, vt habeat potestatem vel ordinariam, vel delegatam, vt de censuris. Quare si tempore quo delinquens censura ligandus erat, vt potestate careas, nulla est censura impositio.

2. Secundo debes procedere voluntariè, & humano modo iuxta textum in cap. cum voluntate de sentent. excommunicat. quam voluntatem verbis, aut aliis signis exprimere debes. Sed hæc voluntas sic debeat esse libera, vt metu graui interueniente nulla sit Difficultate non caret. Quippe absolutio à censura ex hæc modi metu nulla est, vt expresse deciditur cap. vni. de his qui vi. metusve causa sunt. Et ibi communiter Doctores. At idem iudicium de impositione censuræ, ac de absolutioe hæcendum est, vt probat textus in cap. verbum de penit. disp. 1. ibi par ius ligandi, & solvendi esse voluit. Sed verius est metum

non imponere valorem censuræ: quod docuit Abbas in cap. 2. de his qui vti, num. 11. Suar. de censur. disp. 2. sect. 1. num. 7. Coninch. disp. 13. dub. 5. num. 36. Gaspar Hurtado de censuris diff. 6. num. 24. & alij. Ratio est, quia gelta per metum iure naturæ valida sunt, nisi aliunde iure positivo irritentur, vt diximus tract. 2. de peccatis disp. 1. p. 8. quia metus est voluntarium dimittitur, non tamen illud tollit. At iure positivo latro censuræ per metum non reperitur irritata. Ex irritatione autem absolutio non inferitur latroem censuræ irritari; quia est casus omnino diuersus, & in quo diuersario militat. Quippe absolutio ex metu concessa irritatur ob fauorem Ecclesiasticæ potestatis, ne scilicet Prælati vexarentur; at impositioem censuræ esse irritam, non est fauor Ecclesiasticæ potestatis, sed eius in quem fertur. Præterea non sic committitur, & frequenter timeri potest vexandus Prælatos, vt censuras imponeret, quàm vt ab illis abolerentur: ergo irritatio absolutioem extendenda, non est ad censuræ impositionem. Neque obest idem esse iudicium faciendum de potestate ligandi, ac soluendi: quia id intelligendum est per se, secus si per accidens impediatur, saepe enim contingit prælatum habere potestatem ligandi sua censurâ, ac impediendum esse ab absoluteione concedenda, vt patet in incendiario nominatim ab Episcopo excommunicato, quem solus Papa absoluit, cap. Tua nos, de sententia excommunicat.

3. Tercio debet ferens censuram intra proprium territorium exercere; nam extra etiam sibi subditum non potest ligare censuram, vt docuit Glossa in cap. Nouit. Et ibi Panorm. num. 3. de officio legati. Nauar. cap. 27. num. 6. Coninch. disp. 13. dub. 5. num. 39. Stephanus Dauila de censuris, 2. part. cap. 14. disp. 1. dub. 1. Sayrus lib. 1. cap. 14. num. 4. Gaspar Hurtado tract. de censuris diff. 6. num. 25. colligiturque ex can. Episcopus 9. quod 1. & ex Clement. vnic. de foro competenti. Rationem tradidit Couarru. 3. var. cap. 20. num. 8. quia extra proprium territorium nemini datum est iurisdictionem contentiosam exercere, ne iudici illius loci iniuriam inferat, vt probat textus in leg. 1. de officio Procon. vlt. & cap. nouit de officio legati. At ferre censuras est actus iurisdictionis contentiosæ, vt potest quæ fertur in iniuriam, & cum cognitione causæ, leg. 1. in eo stipulanti in §. 1. ff. de verb. obligat. in v. Ergo Quamuis contrarium immerito docent Gonzalez reg. 8. cancell. gloss. 62. num. 12. & Auguft. Barbosa 2. part. de potest. Episcopi allegat. 6. Ab hac regula excipitur censuram latam abque causæ cognitione, qualis est quæ fertur per modum statuti, quæ cognitione causæ non exigit, vt docet Geminian. in cap. Romana. §. caueant. num. 4. de sententia excommunicat. Ancharan. lib. num. 6. Marian. Socinus Senior in cap. Reprehensibilis num. 7. de sententia excommunicat. vel quæ fertur pro notoria, & manifesta contumacia, quæ causæ cognitionem non requirit, vt idem Doctores tradunt, vel quæ fertur præmissa causæ cognitione in territorio proprio, vt aduertit Sayrus lib. 1. thesauri casuum. cap. 14. num. 6. vers. septimo. Secundo excipit, nisi à suis expulsum esset; quia eo casu peccata licentia ab Ordinario illius loci in quo residet, tamen non obtentata potest in sibi subditos censuras ferre, vt habetur dicta Clement. vnic. de foro competenti. Et tradunt. Nauar. Coninch. Hurtado, & alij supra.

4. Quarto vt iuste, & licite quis ferat censuras non debet censuram esse ligatam, nec aliqua lege aut superioris præcepto interdictus, vt de se constat. Item non debet prout affectu odij, aut vindictæ duci, vt dixit Gregor. & Doctores in c. de sententia excommunicat. in 6. Et tradunt omnes.

5. Quoad modum autem ferendi censuram necessario præcedere debet monitio, seu illius comminatio, quia fertur ob contumaciam, & inobedientiam actualem: at qui monitus non est à ferente censuras, non est illi rebellis, & inobediens Ergo abque monitione ligari censura non potest. Et de censura excommunicat. expressè traditur in cap. constitutum de sententia excommunicat. in 6. Et in cap. sacro, eodem tit. iuncta Glossa. De suspensione habetur in cap. reprehensibilis de appellat. De interdictione, cap. statutum de sententia excommunicat. in 6. Et vniuersaliter pro omnibus censuris prouisum est, vt admotio præcedat vindictam. Atque ita ex omnium sententia tradunt Sotus in 4. d. 22. quæst. 1. art. 2. conl. 4. & 5. Nauar. cap. 27. num. 10. Suar. disp. 3. sect. 8. Coninch. disp. 13. de censur. dub. 5. conl. 3. num. 82. Stephan. Dauila. 2. part. de censur. cap. 5. disp. 1. dub. 10. Paul. Laym. lib. 1. tract. 5. part. 1. cap. 5. num. 6.

Prædicta doctrina explicari potest in hunc modum: nulla censura fertur nisi pro præueniendo peccato futuro, vel in satisfactioem præteriti. At eo ipso, quo tibi præcipitur sub comminatione censuræ vitare peccatum, vel illius prestare satisfactioem, monitus ergo nunquam censura ferti potest abque monitione. Est tamen notandum discrimen inter excommunicat. & suspensionem, & interdictionem, quod excommunicatio nunquam infligitur nisi vt censura, ideoque semper monitionem requirit, ac suspensio, & aliquid interdictionem est censurae sint, aliquando non vt censurae, sed vt poenæ, & vindictæ Ecclesiasticæ apponuntur, & tunc monitionem prælatum non requirit.

De suspensione habetur cap. iam literis 33. de testibus, & articulationib. Et cap. cum in curiis 7. de electione. Et de interdictione est textus in cap. sacro 48. de sententia excommunicat. Et in cap. 1. eodem tit. in 6.

6. Solium est dubium; an si tibi sub excommunicatione, vel suspensione ferenda prohibeatur, vel præcipitur aliquod factum, possit iudex nulla alia monitione excommunicationis, vel suspensionis sententiam in se inobedientem proferre? Affirmatis probabiliter Abbas in cap. cum sit Romana 2. 28. de appellat. Sanch. lib. 2. de matrim. disp. 24. num. 28. & lib. 9. disp. 32. num. 13. Filiccius de censuris cap. 3. quæst. 3. num. 95. Bonac. disp. 1. quæst. 1. punct. 9. num. 4. Stephanus Dauila de censuris, 2. part. cap. 5. disp. 1. dub. 5. eo quod iam inobediens, & rebellis mandatis Ecclesiæ extitit: alias nullus effectus erit comminatio censuræ ferendæ, si post patratum delictum inferri neque, sed noua monitione indiget, quæ posita poterit censuram effugere.

7. Sed longè verius est prædictam censuram comminatam tibi intelligi non posse abque noua monitione, vt docuit Suar. disp. 3. de cen. u. sect. 10. n. 19. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. part. 1. cap. 5. num. 6. & indicat Couarru. in cap. alia mater 1. part. §. 9. num. 5. Caietan. in sum. verbo præcepti transgressio, §. poen. & verbo clericorum peccata. Colligiturque apertè ex cap. reprehensibilis de appellat. ibi; Nec Prælati (nisi canonica commissione præmissa) suspensionis, vel excommunicationis sententiam proferant in sibi subiectos, nisi fortè talis sit culpa, quæ ipso suo genere suspensionis, vel excommunicationis sententiam inducat. Ergo pro culpa quæ ipso iure secum non trahit censuram, non potest Prælatum abque monitione eam infligere. Quod si dicas in culpis quæ secum trahunt censuram, iam est lata censura; ergo Prælatum illam proferre non potest. Respondet: proferre debet non infligendo, sed declarando Ratio verò est; quia de ratione censuræ est, vt imponatur in delicti præseruationem, seu emendationem, quia est poena medicinalis: at si ob delictum factum imponi posset, non tam medicina, quàm punitio, & vindicta esset, delinquentemque emendatum saepe punitet, ideoque rectè aduertit Suar. num. 21. & Layman. supra num. 6. comminationem censuræ ferendæ nunquam esse faciendam, nisi delictis quæ tractum successum habeant, quæque relinquunt obligationem satisfaciendi, alias nullus effectus erit comminatio censuræ nisi fortè ad terrorem.

8. Hæc comminatio censuræ non qualiscunque sufficit, vt licite censura feratur, sed necessario debet esse trina, vel vna pro tribus concessio sufficiente inrenallo temporis ad deliberandum secundum circumstantias, & negocij qualitatem, vt si diceret iudex. Mandamus, vt intra sex vel tres dies, vel tres horas, quas tibi pro tribus monitionibus assignamus compareas; habetur Cap. constitutionem de sententia excommunicat. in 6. & cap. sacro eodem tit. in 6. iuncta Glossa, cap. Reprehensibilis de appellat. Et apertius cap. Romana. eodem tit. in 6. vbi cauetur, ne iudices ferant sententiam excommunicationis, vel suspensionis abque competenti monitione; & si contra præsumptis iniustas nouerint esse illas; vbi Glossa ponderat verbum iniustas, & aduertit non dixisse nullas, quia ex defectu trinae monitionis (modò monitio adfit) censura non redditur nulla, sed iniusta, nisi fortè fuerit censura lata aduersus participantes, & communicantes cum excommunicato ab eodem iudice: hæc enim vt valida sit, requirit necessario trinam monitionem, vt expressè cauetur cap. statutus. & cap. statutum de sententia excommunicat. in 6. vt aduertit Suar. ex communi sententia disp. 3. sect. 12. num. 4. & 5. Gaspar Hurtado tract. de censur. diff. 20. num. 86. Layman. lib. 1. tract. 5. part. 1. cap. 6. fine. Oportet autem in ipsa sententia explicari tempus concessum ad deliberandum pro trina monitione concedi; aliàs reus non intelliget esse terminum vltimum, sed superesse alias monitiones. Sufficiet tamen, si iudex dicat, Mandamus, vt intra tot dies sequentes ab hac nostra publicatione compareas, sin minus excommunicatione ipso facto innoberis: tunc enim hæc monitio trinam virtualiter continet monitionem, & terminus designatus est vnus sit, est virtualiter triplex, vt dixit Suar. n. 7.

9. Secundo hæc monitio debet fieri in scriptis continentibus causam, pro qua censura fertur, quæque tradi debet reo, cui censura imponitur. Quod si iudex (nisi fuerit Episcopus) cui censura virgenter causa solo verbo, & non scripto excommunicationem promittit ab ingressu Ecclesiæ, & diuinis officiis ipso iure suspenditur per mensem, est intra illud tempus se diuinis ingessit, sic irregularis. Quæ omnia habentur in cap. 1. de sententia excommunicat. in 6. Dixi excepto Episcopo, quia Episcopus sub prædicto decreto non comprehenditur, cum illius non fuerit mentio expressè facta, iuxta textum in cap. quia periculosum de sententia excommunicat. in 6. Dixi abque virgenter causa, nam ea stante non solum validè, sed licite verbo tenus excommunicatio proferri potest: siquidem textus in d. cap. 1. cum medicum de sententia excommunicat. in 6. temeritatem requirit, inquit, enim. Si quis iudicum huiusmodi constitutionis temerarius extiterit violator, & notari Glossa ibi: & Stephan. Dauila de censur. 2. p. c. 2. dub. 3.

10. Aliquibus placuit prolationem censuræ verbo tenus non solum illicitam, sed nullam esse, vti docuit Ripa in Rub. de constitutione num. 18. motus ex cap. fin. de sententia, & re iudic. Et Sayrus lib. 1. thesauri cap. 7. num. 16. Sed longè verius est solum esse illicitam, vt tradit Coninch. disp. 13. dub. 9. conclus. 5. n. 8. Stephan. Daula dicto dub. 3. Layman lib. 1. sum. tract. 1. par. 1. cap. 9. num. 1. Nam iure naturæ scriptura necessaria non est. Iure autem positivo est scriptura requiritur in dicto cap. eum medicinali, non tamen sic necessario exigitur, vt aliter prolata censura irritetur. Textus verò finalis de sententia, & re iudic. exigens necessariò scripturam, intelligendus est de sententia punita criminis, & decisa liti, non verò de sententia que non tam ad puniendum delictum, quàm ad illud precauendum, & emendandum ordinatur.

11. Tertiò debet nomine iudicis ipsi reo monitio fieri, si censura contra determinatam personam feratur. Quod si ipse laicet, sufficit fieri ad eius domum, vel in Ecclesia, seu placca, aliòve loco publico, ex quo in eius notitiam deuenire possit. Irémque faciendâ est coram testibus qui de monitione testari possint, vt traditur ca. sacro, de sententia excommunicat. Et docuit Couarru. cap. alma mater. 1. par. §. 9. num. 4. Coninch disp. 13. du. 9. conc. 1. Suar. l. 5. de censur. disp. 3. §. 1. 11.

Aduerte prædictas condiciones pro latione censuræ per modum sententiæ requisitas esse. Nam censura, quæ à iure fertur per legem, vel statutum ea sola publicatione, & monitione contenta est, quæ ad constituendam legem, seu statutum requiritur, de qua latè dixi tract. de legib. disp. 1. §. 9. §. 1. 9. §. 9.

12. Sed an monitio non solum censuræ ligamen, sed etiam eius denunciationem præcedere debeat? non satis constat. V. G. commissi delictum, cui est annexa censura, poterit iudex te declarare, & denunciare censuræ esse ligatum? Respondeo posse, dummodò delictum publicum sit, & notorium, neque illius penitueris, vt rectè docuit Abbas cap. nostrum 1. de iureiurando. Nauarr. lib. 5. c. nstior. conf. 20. de hæretic. num. 5. in 2. edit. Suar. disp. 3. de censur. sect. 10. n. 8. Paul. Layman lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 5. num. 6. colligiturque ex cap. de manifesta 2. quæst. 1. cap. euidentiâ de accusa. c. bona memoria. 1. de Elect. ibi, excessus notorius examinatione non indiget. Sed apertius constat conclusio ex cap. reprehensibilis de appellation. ibi. Pæfenti decreto statuimus, vt nec Prelati nisi canonica monitione præmissa suspensionis, vel excommunicationis sententiam proferant in subiectos, nisi fortè talis sit culpa, qua ipso suo genere suspensionis, vel excommunicationis penam inducat. Ecce qualiter potest iudex nulla præmissa monitione proferre sententiam, hoc est declarationem & denunciationem excommunicationis, vel suspensionis: quando scilicet ipso iure excommunicatio, vel suspensio incurfa est. Et ratio videtur manifesta: quia denunciatio non est nouum vinculum, vt censura, vt dicitur ep. a. loralis §. verum de appellationib. Ergo non adest causa, ob quam monitio prærequiritur. Debet tamen delictum notorium esse vel per sententiam, vel ipso facto, ita vt nulla tergiversatione celari possit, aut excusationem admittere: aliâ ea declaratio illicita esset contra ius naturæ, iudiciumque ordinem procedendi. Præterea requiritur, quod reus delicti non penituerit; nam si absolutionem à censura expostulauerit reus, satisfactionemve obtulerit, non est denunciandus, sed potius absolvendus iuxta textum in cap. qua fronte, de appellation. eum finis censuræ obtentus sit, qui est delinquentis correctio, & emendatio.

13. Quoad tempus attinet nulla censura expedit die feriato proferri; quia plerumque causæ cognitionem prærequirit, à qua die feriato abstinendum est iuxta textum in cap. fin. de Feriis. Et ibi Panormit. num. 19. Quod si eo die feratur etiam absque necessitate valida est, vt aliis relatis comprobat Sayrus lib. 1. thesauri casuum, c. 14. num. 7. eo quod ea quæ causæ cognitionem non exigunt necessariò ad sui valorem die feriato gesta valent Leg. a. Jus Cod. de Feriis. Denunciatio autem censuræ frequenter die feriato sic si præcedat causæ cognitio die non feriato: quia eo tempore facta in plurimum notitiam deuenire potest, vt notauit Sayrus dicto capite 14. numero 10

PUNCTVM VI.

In quos censura ferenda est?

- 1 Ferri debet in hominem baptizatum, viatorem, rationis comotorem.
- 2 Sed an vltra usum rationis requiratur pubertas, varians Doctores.
- 3 Item debet esse subditus ferentis censuram.
- 4 An omnes assistentes in diacese censura à Diacano lata ligentur, & econtrâ diacani extra existentes?
- 5 Remissus respondetur.
- 6 Propter diuersas causas duplici censura ligari quis potest.
- 7 Ob eandem causam duplici censura ligari potest, si à diuersis iudicibus lata sit, vel causa multiplicetur.

Censura necessariò ferenda est in hominem, baptizatum viatorem, rationis comotorem, & ferenti potestati subiectum

Vti ex communi sententia tradit Nauarr. cap. 27. num. 13. Sotus 5. de censur. disp. 5. sect. 1. Coninch d. sp. 13. dub. 6. Paul. Layman lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 4. num. 1.

Primo debet esse homo: nam bruta animalia censuræ capacia non sunt, vt pote que nec potestati Ecclesiasticæ subduntur, nec culpam committere possunt, ob quam censura ferretur. Quod si aliquando Ecclesia creaturas irrationales fidelibus nocentes anathematizat, non est, quia censuram in illas ferat, sed quia illis detestatur, & execratur, sicuti cum quis proprias culpas, & errores anathematizat. Angeli verò censura ligari non possunt, quia subiecti non sunt Ecclesiæ. Dammati nunquam sunt contigendi. Beati culpæ expertes sunt.

Secundo debet esse baptizatus, seu fidem in Ecclesia professus non Paganus, Iudæus, aut Cathecumenus, quia vt inquit Paul. 1. ad Corinth. 5. Quid enim mihi de his, qui foris sunt iudicare: non enim Ecclesiæ potestati subduntur qui Ecclesiam ingressi non est. Secus verò dicendum est de Hæreticis, Apostatis & Schismaticis. Qui vt pote baptizati Ecclesiæ potestatem fugere non possunt, vt deciditur cap. de Iudæis, 4. §. 1. disp.

Tertiò debet esse homo viator, nam mortuus censura ligari nequit, vt ex communi docet Nauarr. c. 27. num. 13. & cap. 18. num. 32. Couarru. in cap. alma mater. 1. p. §. 1. num. 8. Suar. disp. 5. sect. 1. Auila 2. p. c. 2. disp. vnica, dub. 8. concl. 2. Layman tract. 5. p. 1. cap. 4. num. 2. & alij communiter. Colligiturque ex illis verbis Christi Matth. 16. Quæcumque ligaueris super terram. Nam vt rectè expendit Gratian. 24. q. 2. Christus Dominus solum concessit Petro potestatem ligandi, & soluendi eos, qui sunt super terram: quia ipsi tantum Ecclesiæ subduntur. Explicari que potest in hunc modum; Defectus nec ratione corporis, neque ratione animæ ligari potest non ratione corporis: quia est quod inanimatum incapax subiectionis non ratione animæ: quia est quod spirituale, & immisibile, subiectique nequit Ecclesiæ visibili. Et præterea si in celo aut purgatorio exiit non est in statu, quo metetur censura affici, vt pote grata Deo; si verò exiit in inferno corrigibilis non est. Ex quo manifeste inferitur: si quis mandatum clericum occidere, & ante mandati executionem mortuum, censuram nullam incurrit, quia tempore quo illam incurfus erat incapax exitus.

Neque his obstat textus in cap. à nobis c. 12. de sententia excommunicat. vbi Innocent. III. determinat excommunicatum absolui post mortem posse, redditeque rationem, quia Ecclesiæ potest soluere, & ligare defunctos. Quia vt bene Castro lib. 1. de iustia hæretic. q. 1. ca. 20. Couarru. in dicto c. Alma, 1. p. §. 1. num. 8. Suar. disp. 5. sect. 1. num. 1. textus intelligendus est de absolutione, & ligatione indirecta, non directa, quætemus Ecclesiæ præcipere potest fidelibus, ne corpus excommunicati, & absque signis penitentiae decedentis sepultura faciat, tradant, neve fustigati offerant, vel e contra si signa penitentiae dederit, potest Ecclesiæ fidelibus concedere, vt hæc omnia beneficia delicto impendant. Quod non est absolueri, vel ligare defunctum dicitur, sed viuos ligare, vel absolvere ab obligatione, quæ illis iure ob censuram, qua defunctus ligatus erat.

Quarto debet esse rationis compos, saltem quando causam censuræ dedit, quia absque culpa, cen. iure capax esse non potest. Si autem sui compos efficacem causam censuræ contrahens dederit, & tempore quo ligandus erat in ebrietatem, vel amantiam etiam perpetuam incidisset, sine dubio ligaretur; quia ratio rationis, liberaque voluntas solum requiritur ad causam censuræ apprehendam, non verò ad ipsam censuram contrahendam, vt docuit Suar. disp. 5. sect. 1. n. 20. Layman lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 4. n. 3. unde mandans clericum interficere, & tempore intersectionis ebrius, vel amens exitit, non obinde effugit censuram mandato annexam. Ab ea tamen censura (si amantiam perpetua est) absolui debet: quia non expedit ligatum esse censuram qui per eam corrigi non potest: cum ipsa censura, vt pote medicinalis potest ad correctionem dirigatur, vt notatur Suar. & Layman loc. alleg. Coninch disp. 13. dub. 6. num. 45. §. 1. §. 1.

2. Sed an vltra usum rationis requiratur pubertas? Non constat inter Doctores. Nam Vgolin. de censur. cap. 17. §. num. 5. affirmat, eo quod ante illam ætatem non satis percipit ordinem iudicium, neque in iudicio admittitur ad se defendendum, vel agendum iuxta textum in cap. vlt. de iudicis in 6. Sed dicendum est censuram à iure lata impuberem rationis composam capacem esse, quia nullo iure eximitur, & cum culpam committere possit, cui censura annexatur, non est cur à censura excusetur, supponit que textus in cap. 1. §. vlt. de sententia excommunicat. Et tradit Suar. disp. 5. sect. 1. num. 17. Coninch. disp. 13. dub. num. 45. Galpar Hurtado tract. de censur. diff. vlt. n. 30. Idem videtur dicendum de censura lata per statutum, nisi contrarium ex consuetudine constet; quia ad hanc censuram imponentiam non est opus impuberem citari, nec in iudicio comparere, vt supponunt prædicti Doctores. At si censura sententia peccati ferenda sit, credo aduersus impuberem ferri posse, tametsi id non sit conueniens. Priorem partem mihi perlinere, quia etiam impubes ordinem iudicium ignorans instruat, sicuti alij puberes ordinem iudicium ignorantes instruant. Item medio procuratore, & tutore respondere in iudicio potest. Secundum

Secundam partem probat mihi usus, & consuetudo satis recepta, nunquam ferendi censuram directe contra impuberes. Notanter dixi directe, nam indirecte, & consequenter non est dubium, impuberes censura ligari, vt contingit interdicto generali populi, quo impuberes vsu rationis habentes comprehenduntur.

3. Quamobrem debet esse subditus ferentis censuram, aliis censura ab ipso lata ligari non poterit: non enim superior suam iurisdictionem, & superioritatem in alium quem in sibi subditum exercere valet, vt est manifestum, & colligitur ex cap. a nobis c. 1. de sententia excommunicata. & cap. cum inferior 16. de maiori. & obediens. & tradunt omnes. Ex qua doctrina fit Pontificem nullatenus ligari censura posse, quia superiorem in terris non habet. Leges namque ab ipso latae comparatione ipsius vim coercituum non habent, quippe nullus sibi metipsum imponere potest. Extra Pontificem omnes alii fideles rationis vsu habentes ligari censura possunt, saltem comparatione Pontificis, quia Pontifici subditi sunt. Rex vero, & Imperator ob eorum suzereniam dignitatem eximuntur a iurisdictione Episcopii, ne possint vlla censura ab ipsis lata ligari, vt dixit Siluest. verbo excommunicatio. num. 10. Stephan. Dauid pluribus relatis 2. p. de censur. cap. 4. disp. vn. dub. 4. Episcopi generali iuris constitutione tenentur, vel mandato non ligantur, nisi de illis fiat expressa mentio, iuxta textum in esp. Quia vericulosum de sententia excommunicata. i. 6. quod solum de suspensione, & interdico loquitur, non de excommunicatione, vt aduertit Sit. r. disp. 5. s. 7. n. 3. Deinde Concilium provinciale, & generale, & quilibet alia communis ligari potest censuris suspensionis, & interdico, vt potest que non ex gunt culpam in omnibus, sed in odium delinquentium innocentes suspenduntur, vel interdiciuntur. Secus vero in censura excommunicationis vt potest grauiori, & directe priuatiua vsu spiritualium bonorum ex cap. Romana de sententia excommunicata. in 6. Quocirca vt excommunicatio validus fructus debet nocentes communitatis cognosci, & aduersus illorum tantum sigillatim promulgari, vt docuit Nauarr. dicto cap. 17. n. 1. Aulia l. 6. & alij apud ipsos. Neque his obest, quod censura feratur aduersus quicumque qui ex hac communitate delinquit, vel delictum commisit, non satisfecerit, quia ex ipso delicto determinatur persona censura liganda.

4. Controversia autem grauis est, an omnes existentes in Diocesi censura à Diocesano lata ligentur, & e contra, an existentes extra Diocesim censurae suae Diocesis afficiantur? Sed hanc difficultatem resoluit tract. 3. de legib. disp. 1. pun. 2. §. 3. 4. & 5. ibi enim enumerat qualiter teneantur peregrini legibus, & preceptis loci qua transiunt, qualiterque ligentur legibus, & preceptis sui domiciliij, penitusque precepto, & legibus annexis affici possunt. Neque occurrit aliquid noui addendum.

5. Superest dicendum, an possit quis duplici censura eiusdem rationis ligari, duplici inquam excommunicatione, suspensione, vel interdico? Ratio dubitandi est, quia priuatio non suscipit magis, & minus, cum igitur quilibet ex his censuris sit priuatio spiritualium bonorum, nequit postea vna censura alia eiusdem rationis succedere. Est confirmatio, duae priuationes eiusdem numero forme esse nequeunt in eodem subiecto. Ergo nec duae excommunicationes, nec duae suspensiones, aliis essent duae priuationes formales eiusdem numero formae.

Nihilominus communis est sententia propter diuersas causas posse aliquem duobus censuris eiusdem rationis ligari vt docuit Siluest. excommunicatio. 1. n. 10. Sotus in 4. d. 22. ar. 2. concl. 3. Conarr. in cap. alma. 1. p. §. 11. num. 13. Suar. de censur. c. 1. disp. 5. s. 7. §. 3. Vgolin. cap. 1. de censur. cap. 15. §. 3. Molina tract. 3. disp. 41. num. 3. ex 7. Nicolatus Garcia 8. p. de benefice c. 3. num. 86. Et colligitur ex variis textibus. Nam Clement. 2. de sententia excommunicata excommunicatur qui contra priorem excommunicationem, & denunciationem procedebat, scilicet licet assensendo. Et cap. cum pro causa de sen. entia excommunicata declaratur duplici censura innotatum esse, qui violentas manus in clericum iniicit, & Ecclesiae immunitatem violauit, dupliciterque abolutione indigere, vel vna vtramque causam respiciendo, vt notat ibi Abbas, & Doctores communiter. Idem proceditur ex cap. sibi de sententia excommunicata. & cap. Capitulum sacre Crucis de rescriptis. Cap. Engeltrudam. 2. q. 4. cap. in quorundam de iudic. c. 1. Ratio, quia excommunicatio, & quilibet alia censura non tam est priuatio, quam vinculum mortale causans priuationem: atqui vinculum morale multiplicari potest, tamen priuatio non multiplicatur, vt manifeste patet in peccatis mortalibus, quorum quodlibet ita priuat hominem gratia, vt etiam aliud quantum ex se est priuat. Quare si directe vnum peccatum remitteretur non conferendo gratiam aliud remittitur non esse, sed adhuc homo gratia priuatus maneret. sic in presentia dicendum est. Fatetur namque priuationem in se non suscipere magis, & minus; bene tamen in ordine ad causam, vt patet in supradicto exemplo de peccatis. Et in naturalibus est res manifesta. Cubiculum in quoque priuari luce potest ex multiplici ratione impediendo, tamen vnica lucis priuatio existit. Sic homo multiplici censura eiusdem rationis priuari potest bonis Ecclesiae, tamen vnica priuationem habeat, quia censura non est formaliter priuatio, sed priuationis causa.

6. Adde non solum ob diuersas causas, sed etiam ob eandem re posse duplici censura eiusdem rationis ligari, si à diuersis iudicibus à iure, vel ab homine lata sit, adistque respectu cuiuscunque iudicis specialis contumacia, & inobedientia, sicuti docuit Abbas in cap. grauem. num. 5. de sententia excommunicata. Suar. d. disp. 5. s. 7. num. 1. Nam esto ibi fit eadem causa materialis, est tamen diuersa causa formalis, scilicet, diuersa contumacia, & inobedientia. Verum quando ob contumaciam aggrauantur censura ab eodem iudice procedente inquam ad denunciationem, & anathema, diuersa censura non ligatur, neque duplici abolutione indiges, vt aduertit Suar. supra, n. 18. quamuis ante denunciationem excommunicatio referuata non esset, quae post denunciationem referuata est.

Quinimo existimo, quotiescunque transgressiones eiusdem censuram multiplicatur, toties censuras multiplicari. Vnde si modò percutias clericum, & deinde alium duplici excommunicatione innotaris, quia duplicem causam, quibus est annexa censura apertius, & tradit Suar. disp. 5. s. 7. 3.

PUNCTVM VII.

Quam ob causam censura ferenda est.

- 1 Pro culpa ferenda est censura.
- 2 Pro culpa veniali, nec excommunicatio, nec suspensio, neque interdictionum ferri potest, vt communiter feruntur.
- 3 Aliqui censuri peccatum mortale sufficere, si interius consummatur.
- 4 Verius est requiri exterius esse consummatum.
- 5 Satis est oppositis fundam.
- 6 Non solum debet esse peccatum mortale externum, sed specialiter ab Ecclesia prohibitorium.
- 7 Quinimo debet esse prohibitum sub comminatione censuram incurrenda.
- 8 Non potest ferri pro peccato praterito in eius punitionem.
- 9 Proponuntur obiectiones, & solvuntur.
- 10 Peccatum ob quod censura contrahitur debet esse completum secundum proprietatem verborum.
- 11 Aliquibus placet censuram impositionem contra facientes, seu committentes delictum comprehendere mandantem, & consensientem.
- 12 Verius est oppositum.
- 13 Temperatur doctrina, ne procedat, cum lex inutilis redderetur.
- 14 Satis est oppositis fundam.
- 15 Qualiter reuocato mandato, vel consilio incurras censuram contra mandantem, vel consensientem impositionem.
- 16 Delinquens aduersus preceptum sub censura impositionem, non duplex peccatum, sed vnum tantum committit.

1. Omnes conueniunt censuram infligi non posse nisi pro culpa; quia est poena medicinalis, quae necessario supponit culpam corrigendam. Est tamen notandum discrimen inter excommunicationem, suspensionem, & interdictionem, quod excommunicatio, quia est grauissima poena, nemini alteri à delinquente infligitur. Secus vero est in suspensione, & interdico, quae ultra nocentes innocentes ligant, vt citius nocentes respiciant, videntes sua causa innocentes grauari, sicuti notauit Couarruu. cap. alma mater. 1. p. §. 9. n. m. 3. Deinde haec culpa debet esse censurae proportionata, aliàs committeretur iniustitia, vt colligitur ex cap. sacris, De penis, in 6. ibi: iudex poenam metietur ex culpa.

2. Dubitant tamen Doctores; an ob culpam venialem censura inferri possit? Et breuiter respondeo, neque excommunicationem maiorem, nec suspensionem, aut interdictionem prout communiter feruntur ob culpam venialem iniungi posse; quia sunt poenae grauissimae, ac proinde culpae leui improporcionatae, vt tradunt ex omnium sententia Coninch. disp. 13. dub. 8. concl. 2. Suar. disp. 4. s. 7. 4. Sathel. lib. 5. moral. cap. 4. num. 5. Paul Layman. lib. 1. sum. tract. 5. cap. 5. Vazquez. 2. disp. 18. cap. 5. Galpar Hurtado tract. de censuris disp. 10. num. 43. & de excommunicatione maiori. Et idem ferme est de aliis censuris; colligitur aperte ex Trident. sess. 25. cap. 3. de reformat. Et ex cap. Nem. Episcoporum. Cap. nullus sacerdos. 11. quae. 3. & tradit vltra superius relatos Nauarr. cap. 27. num. 9. Couarruu. cap. alma mater. 1. p. §. 9. Aulia 2. p. de censur. cap. 5. disp. 1. dub. 2. Et licet in aliquibus textibus videatur ob causam leuem excommunicatio ferri, vt in cap. si quis. 23. dist. & aliis non est reputanda illa causa leuis absolute, nam vt recte explicat Coninch. disp. 13. dub. 8. concl. 2. causa quae per se spectata leuis est saepe ex circumstantiis grauis redditur. Ex quo fit manifeste quoties ex ignorantia, vel inaduerentia, vel alia de causa excusatur qui à grauitate culpa, cui excommunicatio, suspensio, vel interdictionem annexa sunt, excusari ab illis, incurrendis, vt bene aduertit Layman. d. cap. 4. num. 1.

Notanter dixi excommunicationem, suspensionem, & interdictionem prout frequenter feruntur non posse ob veniale peccatum.

peccatum iniungi; quia excommunicationem minorem latam à iure conueniunt ferre omnes doctores; vt *disput. sequenti* vidimus, ob peccatum veniale incurritur: esto videatur maximis bonis priuare scilicet Sacramento receptione; ac facillimo negotio tolli potest, cum quilibet sacerdos facultatem habeat ab ea absoluenti. Et idem est de hac excommunicatione minori, si ab homine generaliter iniungeretur, nec referuaretur, At dari potest aliqui suspensio, aliquodque interdictum personale purum à iudice generaliter latum nec referuatum minoribus commodis spiritualibus priuans, quam excommunicatio minor, & aequè facile absoluentum. Ergo potest ob culpam venialem iniungi, sicuti late explicat Gasp. Hurtado *de censur. di. fficuli. 10. num. 44. & 199.*

3. Sed an hoc peccatum mortale sufficiat, esse interius consummatum, vt censura ligari possit? discordant doctores. Nam Glossa *Clement. 1. de heretico. & alij* quos accurate recensent Sanchez *lib. 2. in de iur. cap. 8. num. 2.* Farinacius *de heresi. quest. 1. & 2.* S. Barbosa *2. p. de iur. Episc. allegat. 40. à numer. 6.* affirmant, quia Ecclesia habet iurisdictionem in actus merè internos, cum eius potestas sit spiritualis. Ergo potest actus merè internos punire. Antecedens variis exemplis declaratur. Primò dispensat, ut tuncque votum purè mentale. Secundo absoluit à peccatis interius consummatis, eaque referuat. Tertio obligat ad actum fidei supernaturalem, quando res fidei proponit, aut de fide quis examinatur. Quarto: index obligatus defendere clericum à percussione si id noluit incidit in excommunicationem, canonis *qui fundente*. At hac nolito internum quid est. Quintò in *Clement. multorum de heretico. §. verum*, excommunicantur inquisitores qui odio, vel amore ducti aliquid contra sui muneris obligationem omittunt, vel faciunt. Ad idem referuntur excommunicationes late sub hac conditione, si quis praesumpserit, si quis ausu temerario, si quis dixerit, vel crederit, &c. quae sunt conditiones, de quibus Ecclesia constare non potest, cum interius consummatur.

4. Sed contraria sententia, scilicet ad incurrendam censuram non sufficere actum purè internum verior multò est, vt probauit *Tract. 4. de fide. d. sp. 3. n. 3. in princ.* Et vltra Doctores ibi relos eos docent Nauarr. *cap. 23. numer. 38. & cap. 27. numer. 66.* Couarrua. *reg. peccatum. 2. p. num. 7.* Suar. plures referens *disp. 4. de censur. s. 1.* Stephan. Dauila *1. p. dubi. 10.* Conine. *disp. 13. dubi. 8. conclus. 4. numer. 71.* Gaspar Hurtado *tract. de censur. di. fficuli. 11. numer. 49.* Valq. *1. 2. disput. 160.* Paulus Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. 1. p. cap. 5. numer. 1.* colligiturque aperte ex *cap. cogitatio de poenitent. disp. 1. l. 1.* cogitatio non meretur poenam lege civili cum suis terminis contenta est, vbi Glossa inquit, non meretur poenam ab homine, secus à Deo. Et *cap. de sum. n. a.* dicitur dationem procedentem ex animo simoniaci, si hic non prodatur exterius ab Ecclesia non puniri. Ratio videtur manifestam Ecclesia esse sensibilibus, & visibilibus, non igitur potestatem habere potest in id quod inuisibile. & insensibile est, quae est peccatum interius consummatum. Et confirmo peccata interna, quae exterius non produnt, Ecclesia non potest iudicare, vt pote quae sibi ignota sunt, ergo neque de illis potest legem ferre. Nam vt inquit D. Thom. *1. 2. quest. 91. art. 4.* de his potest homo legem ferre, de quibus potest iudicare, & licet aliqua peccata, quae in actum externum produnt ita sint occulta, vt Ecclesia non possit de ipsis sententiam specialem ferre; id tamen est per accidens: ex se enim manifesta sunt, iudicioque Ecclesie subiecta sicuti quidem sensibus hominum subiciuntur, ideoque Ecclesia ea per generalem sententiam puniunt, tamen nominatim, & specialiter ea punire nequeat.

5. Fundamentum verò oppositae sententiae non viget. Admitto namque potestatem Ecclesiae esse spiritualem, sed quia in hominibus inest qui corporales sunt, non extenditur ad res purè spirituales sed quatenus per corporales manifestantur. Secundo respondeo potestatem Ecclesiae esse spiritualement non physicè, sed moraliter, hoc est esse spiritualement, quatenus res pertinentes ad spiritum, & animarum salutem spectat. Ex quo non inferitur respicere debere ea, quae sunt physice spiritualia, vt sunt actus interni. Ad primam probationem antecedentis dico parentem irritare posse vota filiorum, & superiorum vota illorum, qui pleno iure sibi subduntur, quia si subditi superiori, & filij parenti subiciuntur, integrè, & perfectè, atque adeò quoad propriam voluntatem, & vim se obligandi, & ratione huius dominij vota irritari possunt. Verum hoc dominium non est sufficiens, vt pater filiis, & superior subditis praecipere actum purè internum possint, quin minus illud punire; quia ad obligationem praecipit, & poenae requisitum est, vt aliquo modo actus sit illis cognoscibilis. Adde dispensationem, & irrationem non veritatis proprie circa actus internos, ipsi enim transferunt, sed circa obligationem moralem inde resultantem, & moraliter perseverantem, quam obligationem nunquam Ecclesia soluit quousque sibi manifestetur. Ad secundum absoluit Ecclesia à peccatis purè mentalibus, dummodo sibi sunt manifesta. Quando verò ea peccata referuat, non est quia iurisdictionem in ea exercet, sed potius iurisdictionem circa ipsa negat, sicuti poterat negare iurisdictionem in omnia peccata. Ad tertium, non

obligat Ecclesia ad actum fidei merè internum, sed haec obligatio ex lege diuina, & naturali prouenit proposita veritate credenda. Ad quantum non defendere clericum omnia est externa, & sensibus cognoscibilis. Ad quantum sententia exterior iniusta illorum inquisitorum, qui in ea profertur odio, vel amore ducti fuerunt, puniunt. Et licet illa praua intentione cognosci ab Ecclesia non possit, hoc non obest quin possit actum externum ei coniunctum punire; quia ea coniunctio solum est conditio ad actum externum puniendum, puniunt autem in eam conditionem non ferunt. Quod non est censuram ad actus interiores extendere, sed censuram in actus externos latam limitare, & coarctare. Poterat enim Ecclesia externum illum actum iniustitiae, quomodoconque fieret, punire. Quod verò illum non puniat, nisi quando coniunctus est cum praua intentione benignitas est, & limitatio suae potestatis, & rigoris. Ad vltimum respondeo illam particulam *vel*, si quis dixerit, vel crederit positam frequenter in decretis intelligendam esse copulatiuam: hoc est si quis dixerit, atque crederit. Si autem intelligatur disiunctiue praestat hunc sensum, Si quis dixerit verbis, vel crederit factis, vel rebus, aliisque signis in facie Ecclesiae manifestis, & audientibus sit.

6. Porro non solum debet esse peccatum mortale exterium, sed necessarium est vt sit peccatum specialiter ab Ecclesia prohibitum, aliàs delinquens non esset Ecclesiae contumax, & inobediens. Censurae autem institutae sunt ad medendum contumaciam, & inobedientiam Ecclesiae, vt fatentur omnes. Ergo. Atque ita docent ex communi sententia Sotus *in 4. d. 22. quest. 1. art. 2. conclus. 4.* Nauarr. *cap. 27. numer. 9.* Suar. *disp. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 5. numer. 2.* Stephan. Dauila *2. part. cap. 5. disp. 1. dub. 10.* Valq. *de excommunicat. dubi. 11.* Gaspar Hurtado *de censur. di. fficuli. 12. numer. 54.* Et colligitur aperte ex *cap. ex parte 4. de verborum significat. Et cap. 1. de sententia excommunicat. in 6.*

7. Quinimo existimo non solum debere esse peccatum mortale ab Ecclesia prohibitum sub comminatione censurae incurrendae, vt docuerunt Suar. Amia, & Gid. Paul. Layman. *loc. cit. & communiter Doctores.* Nam censura infligi non potest sine monitione, vt superius dictum est; aliàs non esset poena medicinalis, vt decidit *cap. 1. de sententia excommunicat. in 6.* Ergo infligi non potest, quin superior moneat de censuram incurritur, ergo quin praecipuum imponat sub comminatione censurae.

8. Hinc colligitur censuram ferri non posse pro peccato praeterito in eius punitionem, sed necessario ferendam esse pro peccato futuro praecauendo, vel in praeteriti satisfactionem, vt docuit Nauarr. *cap. 17. numer. 9.* Vgolus. *de censur. tab. 1. cap. 5. §. 5.* Couarrua. *in cap. alma 1. p. §. 9. numer. 4. & §. 10. num. 1. & sequ. Suar. disp. 4. s. 1. §. 5.* Coninch. *disp. 13. dub. 9. numer. 71.* Paul. Layman. *lib. 1. tract. 1. par. 1. cap. 5. numer. 3.* Et constat *dicto cap. 1. de sententia excommunicat. in 6.* Nam cum censuram ex sua institutione habeat ex se medicinam praesentiuum, & coarctationem peccati, vt colligitur ex *10. lib. 5. & 6. decretalium. tit. de sententia excommunicat.* nequit pro peccato praeterito iniungi. Nam illud, quatenus praeteritum est, mederi non potest, sed punire.

9. Contrarium huius corollarij docuit Caietan. *2. 2. quest. 69. art. 2.* Almain. *de potestat. Ecclesiae, cap. 10.* Cordoba *lib. 2. 99. quest. 27. §. sed ad exaltationem.* Mouentur ex variis rebus, in quibus videtur censura ferri pro peccato praeterito. Primò ex *cap. quidam, §. quest. 1.* vbi Gregor. excommunicat libelli cuiusdam auctorem, nisi se proderet, & malitiam fateretur, quae libelli veritatem probaret, ad quod nulla ratione videbatur obligatus, ne se periculo vitae exponeret. Secundo ex *cap. inter quarelas, 23. quest. 4.* vbi reprehendit idem Gregor. Episcopum quod quod in sua causa excommunicationis sententiam tulisset pro vindicanda iniuria sibi facta, quam sententiam non esse fuisse nullam. Tertio ex *cap. duo sunt 96. dist. 1.* vbi referunt Innocentium excommunicasse Arcadium, & Ambrosium Theodosium ob factum absolutè praeteritum. Quarto ex *cap. Guilielmus 23. q. 4.* vbi Siluerius Papa anathematizauit eos, qui eum comprehenderunt, miserantque in exilium. Quinto ex *cap. illa quest. 1.* vbi Nicolaus Papa duos Episcopos abique villa praesentem ne excommunicat: quod Lothario in suis sceleribus fuerat.

Sed haec parum videntur, vt à communi sententia recedant. Quare ad primam respondeo, Gregorium ibi non excommunicasse libelli auctorem, nisi se proderet, sed vnum sanctissimum & charitatis sub excommunicatione interdixisse, donec se mutaret, quia ad videbatur obligatus, etiam cum periculo vitae, cum grauisima infamia interrogata aliter delecti non posset. Ad secundum, Episcopos ille non tulit sententiam excommunicationis pro iniuria sibi facta praesens, sed vt sibi fieret coarctationem satisfactio: reprehenditur tamen & merito à Pontifice, eo quod in propria causa per modum sententiae, & vindictae sententiam excommunicationis tulisset; est enim id alienum à Pastore Ecclesiae, cui solum in defensionem propriam praestatur gladio excommunicationis. vt. Ad tertium Innocentius excommu-

excommunicavit Arcadium, & Ambrosius Theodosium nisi resipiscerent, & tanti facinoris satisfactionem exhibuerint, ideoque post satisfactionem, statim fuerunt absoluti. Ad quartum Silueitius, non tam excommunicauit qui cum comprehendit, miserantque in exilium, quam declarat esse excommunicatos. Vel dic excommunicasse, qui in exilio cum detinebant, vt constat ex ipso capite. Ad vltimum illi Episcopi non excommunicantur in illo textu, sed deponuntur ab officio sacerdotali; quod ob culpam prateritam fieri potest, cum deponitio censura non fit.

10. Deinde peccatum illud exterium, ob quod censura contrahenda est, debet esse completum in suo genere secundum proprietatem verborum, qua in precepto, seu lege infligente censuram, continentur; quia leges penales stricte, & proprie sumende sunt. Vti ex communi docet Nauarr. lib. 5. conf. p. 1. de sententia excommunicat. conf. 37. num. 2. Suar. disp. 4. p. 1. c. 3. num. 7. Auila 1. part. de censur. dub. 11. & 2. part. cap. 5. disp. 3. num. 7. Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 2. num. 5. sub finem. Coninch. disp. 12. dub. 8. conel. 7. Colligiturque aperte ex cap. perperam in sectione, de Elect. in 6. vbi dicitur eligentes indignum non incurrere iuris penas, nisi adeo in eo peritissent, quod ex eorum votis communis electio subsequatur.

11. Hinc oritur questio; an censura imposita contra facientes, seu committentes aliquid delictum, comprehendat mandantes (seu consulentes) committi? Aliquitus nempe Silueitio verbo excommunicatio 9. num. 79. & Roletta e. dem. 1. casu 43. num. 26. placet comprehendendi, quia mandans, seu consulens delictum absolute dici potest delictum committere, vt docent multi relati a Paciano tract. crimin. lib. 9. cap. 32. num. 1. num. esto illud physicè non committat; committit tamen moraliter, & secundum communem estimationem. Et forte ob hanc causam in cap. mulieres de sententia excommunicat. deciditur mandantes clericum percute, eadem excommunicatione ligari, qua ligantur percutores in cap. si quis fundente 17. q. 1. 4. & redditur ibi ratio. Cum sit committat verè cuius auctoritate, & mandato delictum committi probatur. Et cap. nuper eodem tit. in vers. in prim. quidam ar. inquit textus cum facientem, & consulentem per pena contringat. Et regis damnum de Regul. iuris in 6. vbi is damnus dicit, qui iubet damnum dari, & leg. nihil interest, ff. de leg. Cornelian de Sicariis. Nihil interest, ait textus, an quis occidat in causam mortis praebeat. Et e. ita quo unquam de iudicis excommunicantur deferentes prohibita ad Sarracenos. Et e. significatione adom. ii. declarantur esse excommunicati incurrere, siue propria persona, siue per nuncios deferant. Denique in cap. nuper. Et cap. si concuina de sententia excommunicat. excommunicantur participantes in crimine criminolo cum excommunicato. At mandans, & consulens fieri delictum, cui est annexa excommunicatio participat in crimine, ob quod incurrit excommunicationem illud admittens; Ergo.

12. Nihilominus longè probabilis est, censuram latam aduersus committentem aliquid delictum non afficere mandantem, seu consulentem, nisi aliunde in lege, seu precepto exprimitur. Sic docuit Silueit. sibi contrarius loquens de excommunicatione, verbo excommunicatio vlt. q. 1. 4. d. 3. Caiet. eadem quæst. post. Armilla num. 2. Tabiena s. casu 49. num. 26. Nauarr. cap. 27. num. 51. Medina lib. 1. sum. cap. 11. §. 2. in prim. Henric. ib. 13. de excommunicat. cap. 17. num. 2. & cap. 21. num. 1. Bartholom. de Ledeima de excommunicat. dub. 6. & generaliter de omnibus censuris id docent Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 19. num. 2. Arg. disp. 14. n. 188. Auila 2. part. cap. 5. disp. 1. dub. 1. Galpar Hurtado tract. de censuris. ff. de iust. 14. nu. 5. & illi Moueoz; quia leges imponentes censuram, vt pote odiosæ, & penales stricte sumende sunt: at mandans, & consulens delictum proprie, & in rigore dici nequit illud delictum facere, vt docet Buz. l. 1. §. si qui pro emptore. a. num. 56. ff. de Usurpationib. & molis leg. sed si vnus §. seruus num. 2. ff. de iniuriis. Iason leg. si quis id. num. 16. ff. de iuris dict. om. iudic. Iulius Clarus lib. 5. q. 1. §. in quæst. 89. & alii plures quos refert, & sequitur Pacian. d. tract. crim. lib. 9. cap. 32. num. 2. Et coniungitur ex eo quod mandatum, & consilium præcedunt factum, & ad ipsum perpetrandum diriguntur, illi que sunt causæ morales. Non igitur sub facto comprehendit debenturque ita vt diuersa, & distincta ponantur in e. si quis iudicium 50. d. 1. ideoque ius cum censuram proferre intendit non solum aduersus facientes, sed consulentes, seu mandantes id explicat, vt patet in cap. felix de Parris in 6. & Clem. si quis sua in 1. & eodem tit. & ex pluribus excommunicationibus Bullæ coenæ.

13. Temperat autem Sanch. d. disp. 48. num. 4. circa finem. Et Arg. d. disp. 14. dub. 15. num. 48. ne supradicta doctrina locum habeat, cum lex redderet ferme iniuris, & frustratoria, nisi mandantes comprehendere, quæ fuit doctrina Glossæ finalis cap. de iuris in 6. Felini e. transt. num. vlt. vers. sentio nota de constitutionib. Et aliorum, quos refert, & sequitur Couarruu. 3. var. cap. 3. n. 9. colligiturque ex ap. si vnus ne inuicta excommunicat. ar. in 6. vbi declaratur interdictum generale ciuitatis extendi ad suburbia, ne tenentia illa interdicti frustraretur; nam (vt inquit textus) licet prædicta suburbia videantur aliis iur.

forum ambitu terminari, hoc tamen casu ne vilipendi valeat sententia interdicti, expedit interpretationem fieri latiore. Et notandum est verbum interpretationem, quod indicat non nouam legem constitui, sed interpretationem fieri constituta.

14. Neque obstant opposita fundamenta: Fateor namque mandantem, & consulentem absolute dici delictum committere, sed non proprio, & rigoroso sensu; enim non moralem actionem, sed physicam requirit. Vti colligitur tum ex supradictis, tum ex cap. vi fama in fine de sententia excommunicat. ibi: cum hoc non ipsi, sed illi quorum auctoritate id faciunt facere videantur. Nam verbum videantur non proprietatem, sed fictionem importat iuxta Gloss. leg. Nemo §. ff. de restitutionib. in integrum, verbo pollicetur. Et ibi Bart. num. vnico Tum ex cap. 2. de clericis pugn. in duello, vbi pugil verè homicida dicitur, non autem mandans. Ad textum in c. mulieres respondeo mandantem verè committere in legem prohibentem perculsionem, non tamen verè percute, ideoque sub lege stante censuram percussentibus non comprehendendi. Vt verò comprehendere necesse est fuit noua illa lex, & decretum d. cap. Mulieres. Ad textum in cap. Nuper, dic intelligendum esse non de eadem pena secundum proprietatem, sed secundum similitudinem, cum consentientes in legem verè delinquant. Eodem modo respondeo ad regis damnum. Et ad leg. nihil interest, fieri quidem delictum à mandante, vel consulente interpretatiue, & moraliter, & secundum communem estimationem, sed non physicè, & proprie, vt latius dixit Pacian. tract. crimin. lib. 9. cap. 32. num. 2. Ad textum in cap. a quorundam, & cap. significauit, respondeo excommunicationem latam aduersus deferentes arma Sarracenis extendi ad eos qui per interpositas personas ea arma defererint: non quia idem sit deferre per se, vel per interpositam personam, vt bene aduertit Nauarr. e. 27. num. 51. sed ne lex penalis frustratoria redderetur, ob quam causam de vno casu ad alium extenditur, vt late probauit tractat. de legib. dispur. 5. pun. 3. in cap. nuper, & cap. si concubina, respondeo excommunicari participantes cum excommunicato postquam incidit in excommunicationem, & declaratus effectus qui cum illo ante excommunicationem in eam participarent.

15. Sed quid si mandatum, vel consilium reuocasti, antequam mandataris, vel consiliarius mandatum, vel consilium exequerentur, incurrerent in censuram latam aduersus mandantem, vel consulentem? Certum est, si mandatum, vel consilium reuocasti efficaciter, ita vt causa moralis operis prudenter presumi non possint, te liberum esse à censura; quia in tantum mandatum, vel consilium pueniunt censura, quatenus in delictum influunt, illiusque sunt causa. Econtra verò, si mandatum, vel consilium fictè reuocasti, censuram non effugis; quia verè in delictum influis, & illius est causa moralis, & in his ferè omnes Doctores conueniunt. Quocirca difficultas est; an incidat in censuram latam aduersus mandantem, vel consulentem, si reuocares mandatum, vel consilium quantum posses, cum tamen de facto non reuocetur, vel quia mandati, seu consilii reuocationem notam facere mandataris, seu consiliario non potuisti; vel quia rationes allate ad reuocandum consilium inefficaces fuerunt? Affirmat Coninch. disp. 14. dub. 15. conclus. 3. num. 183. & alii relati à Suar. disp. 44. p. 3. num. 7. Montentur, quia hæc censura late sunt aduersus eos, quorum consilio, vel mandato facinus est perpetratum, sicuti in præsentem coniungit. Neque obest quod mandati, vel consilii non permissus; siquidem penitentia efficaciam mandati, vel consilii non sustulit, alijs mandans, vel consulens homicidium, ex quo mandato, vel consilio homicidium fieret, vitare irregularitatem, & obligationem restituendi, si ante factum penitiret.

Sed rectius contrarium docuerunt Innocentius, in cap. mulieres de sententia ex omni. Tabiena excommunicatio §. casu 1. num. 1735. Stephan. Dauila 2. part. de censur. disp. 3. dub. 7. Galpar Hurtado de censuris diff. 11. §. num. 68. eo quod tunc reuocatione, & penitentia postea non causas culpabiliter opus medio mandato, & consilio dato, sed omnino inculpabiliter, cum culpa præterita media penitentia deleta sit. Ergo non incurrerit censuram, quæ vt pote. pena medicinalis solum afficere potest actum delinquentes inobedientes, & rebelles, non verò eos qui ab inobedientia rebellionem, delicto que recesserunt. Secus verò est de pena irregularitatis, & de obligatione restituendi, quæ ob delictum præteritum actu innocentem efficere possunt.

16. Ad extremum aduertentem delinquentem aduersus preceptum sub censura impostum regulariter non duplex peccatum, sed vnum tantum committere, quale committeret, si res illa seclusa censura prohiberetur. v. g. prohibuit est furtum sub excommunicatione non ex alio morio quam iustitia; futaris; peccatum tantum iniustitie committis; quia solum iniustitiam lædis. Nam est Ecclesiæ inobedias; ea inobedientia non continet speciale malitiam, sed in iniustitia imbitur, vt docuit Cordob. in sum. quæst. 11. Stephan. Dauila 2. part. de censur. cap. 5. dispur. 1. dub. 11. Paul. Layman. lib. 1. sum. tractat. 5. part. 1. cap. 5. numer. 1. vers. nota Galpar Hurtado tract. de censur. diff. 17. num. 73.

PUNCTUM VIII.

Quibus ex causis à censura incurrenda excuseris.

1. Excusaris, si deficiat ex parte ferentis potestas, qua per appellationem suspendi potest.
2. Hac appellatio interponi potest ante tempus signatum censura incurfioni.
3. Ut appellatio hunc effectum suspendendi censuram habeat, debet esse legitima.
4. Item debet incurfionem precedere.
5. Secundò ex usaris à censura incurrenda ex consensu illius, in cuius fauorem lata est.
6. Transacto termino à creditore prorogato in censuram incidis; tamen si alij contrarium censent.
7. Excusaris à censura, si illius ignorantiam habeat.
8. Stante dubio iuris, vel facti post debitam diligentiam non es reputandus censura ligatus.
9. Apponitur quòdam limitatio pro obtinenda Ecclesiastica dignitate.
10. Excusaris à censura, ratione grauis metus.
11. Si sub censura tibi interdicitur quod aliàs iure naturali est prohibitum, negant, aliqui te excusari à censura ratione metus. Sed oppositum verius est.
12. Excusaris à censura, si innocens sis.
13. Affirmans plures si in foro externo proberis nocens ligari censura.
14. Alij oppositum censent.
15. Quaestio sub distinctione resoluitur.
16. Obligatio, quam habes abstineri in publico ab actibus per censuram prohibitis, cum censura ligatus non es, ex iure naturali prouenit.
17. Satisfitur argumentis num. 13. adductis.
18. Alia est censura valida, alia inualida, alia iniusta, & qua ha sint.

1. **V**ariae sunt causae, ex quibus à censura incurrenda excusari potes. Prima & praecipua, si ex parte ferentis censuram deficiat iurisdicchio ante illius incurfionem: quod contingere potest, si remoueat ab officio, vel alio modo cesset eius potestas, Cessare autem communiter solet per interpositam appellationem legitimam, vt constat ex cap. ad praesentiam 16. Et cap. Pastoralis 53. de appellacionib. Et cap. licet 14. de sententia excommunicat. in 6. Quia ea est vis appellacionis, vt eam causam à iudice, à quo appellatum est, eximat, & ad superiorem illius deuoluat. Quando igitur appellatio hunc duplicem effectum habet suspensiuum scilicet, & deuolutiuum impedit omnino censuram; quia deficit in ferente potestas, vt dicitur in cap. si de iudice. 10. de appellacionib. Cap. per tuas de sententia excommunicat. Secus verò esset si solum effectum deuolutiuum haberet, vt saepe contingit; quia eo casu cum non suspendatur iurisdicchio iudicis à quo, ligari optime potes non obstant appellatione.

2. Hac autem appellatio interponi debet ante tempus signatum censura incurfioni, totoque illo tempore interponi potest; quia ante illud tempus suspendere valet eius executionem. Cui non obstat esse statutum appellationem interponendam esse intra decem dies à sententia lata; quia intelligitur de sententia absoluta, & pœnam simpliciter infligente, secus verò de sententia pendente à conditione, vt notantur Henric. lib. 13. cap. 16. Couarruu. cap. alma mater, 1. p. §. 10. Suar. disp. 3. de censuris, sect. 8. Gasp. Hurtado de censur. diff. ult. 25 num. 107.

3. Ut verò appellatio hunc effectum suspendendi censuram habeat, debet esse legitima, id est, ex rationabili causa facta; aliàs vt inutilis, & friuola repellenda est, neque excusabit censuram nisi forte iudex sua voluntate appellationem admittat. Vt bene aduertit Suar. disp. 3. de censur. sect. 6. num. 3. Auila 2. p. de censur. cap. 1. disp. 5. dub. 12. Hurtado difficult. 25. num. 109. Quod si interposita appellacione arbitrio appellantis legitima, iudex repulsa appellacione vt friuola in causa prosequatur, in foro exteriori censura ligatus censerebis, quousque iudex appellacionis declaret, appellationem legitimam fuisse. In foro tamen conscientiae à censura excusatus eris, & ab irregularitate, esto illo intermedio tempore celebraueris, vt colligitur ex c. ad praesentiam nostram de appellacionib. Et ibi Glossa. & cap. soler. vers. in officio de sententia excommunicat. in 6. Auila dicto dub. 12. Layman. lib. 1. sum. tract. 6. par. 1. cap. 6. num. 2. vers. quares.

4. Item debet appellatio illius incurfionem precedere, vt censuram suspendat: nam ea incurfa sola absolute tolli potest, sed non appellacione suspendi, vt colligitur ex cap. praeterea. Et cap. pastoralis de appellacionib. Et cap. ad reprimendam de officio iudicis ordinarij. Et cap. is cui de sententia excommunicat. in 6. Quinimo neque ea appellatio vim habet suspendendi censuram incurte declarationem, vt dicitur in dicto cap. Pastoralis quia denunciatio est quid accessorium censuræ. Quod intelli-

gendum est quando nulla tergiversatione clari potest censuram incurfam esse. Nam si dubium aliquod sit, & appellans non obstante sententia declaratoria iudicis alleget, vel non commississe delictum, vel non ea conditione, vt censuram contraxerit, sententiam censuræ declaratiuam suspendit, vt docuit Glossa in cap. cupientes §. quod si per viginti, verbo priuatus de Electione in 6. Nauarr. lib. 5. consil. 11. de sententia excommunicat. consil. 6. n. 2. edit. Auila 2. cap. 5. disp. 5. d. b. 11. Hurtado difficult. 25. in fine. Quod verò ibi Gaspar Hurtado subiungit, suspensionem à beneficio, & ab aliis (extra suspensionem ab officio, & ab ingressu Ecclesiae) per sequentem appellationem suspendi, non videtur firmum. Nam esto in cap. is cui de sententia excommunicat. in 6. solum dictum sit suspensionem ab officio, & ingressu Ecclesiae per sequentem appellationem non impediri, & taceatur de suspensione à beneficio, non inde inferendum est suspensionem à beneficio impediri per sequentem appellationem; argumentum namque negatiuum inefficax est in iure; maxime cum contrarium ex aliis textibus colligatur. Textus enim in cap. Pastoralis decidit per sequentem appellationem non impediri censuram excommunicationis mouetur; quia ea censura secum trahit executionem vt ibidem dicitur. Sed haec ratio in omnibus censuris procedit, ergo nulla censura post illius incurfionem suspendi potest persequentem appellationem. Item nulla est specialis ratio ob quam appellatio sequens suspensionem suspendi non impediat in ingressu Ecclesiae. Ergo in omnibus censuris idem est dicendum per subsequentem appellationem impediri non posse, sicuti reliqui alij Doctores tradunt.

5. Secundò excusari potes ab incurrenda censura ex confensu illius in cuius fauorem lata est. Vt ad petitionem creditoris lata est excommunicatio, nisi intra tres dies debitum soluas, prorogat tibi terminum absque iudicis consensu, excusatis à censura, vt ex communiore docet Henric. lib. 11. cap. 20. Suar. disp. 3. sect. 6. n. 8. Gasp. Hurtado tract. de censur. diff. 11. 16. Quia cum ea censura ad petitionem tui creditoris lata sit, non censuræ iudex voluntatem habere te ligandi, creditore oppositum volente. Præterquam quòd iudex nequit voluntatem habere ligandi debitorem censura lata ob non solutionem debiti, quando debitor non est in mora, nec peccat non soluendo; aliàs contraheretur censura absque vilo peccato. Ad prorogato per creditorem termino, non peccas derelinendo debitum, ergo non incurris censuram. Quare praecipuum illud à iudice larum, vt intra tres dies soluas fin minus censura ligeris, habet tacitam conditionem nisi creditor debitum absolute, vel ad tempus remittat.

6. Sed an transacto eo termino à creditore prorogato incidis in censuram debitum non soluens? Non conueniunt Doctores. Nam Nauarr. cap. 27. n. 15. Henric. pluribus relatis lib. 43. cap. 20. in comment. litt. I. censent te non incurtere; quia praecipuum superioris impotentis censuram tempore alligatum erat. Cum ergo non poteris eo tempore habere effectum ex confensu tui creditoris finitum omnino est. Sed reuictus Suarez & Gaspar Hurtado locis allegat. contrarium docent; quia illa delegatio temporis à iudice facta non fuit ad finendam obligationem, sed vt ultra illud tempus absque consensu creditoris prorogaretur, quare prorogato termino à creditore, & debito non remisso praecipuum, & censura vim habent obligandi, cum absolute permancant.

7. Tercio excusaris à censura, si illius ignorantiam habeas; quia cum censura ex sua institutione sit ad continentios, & occedendo rebelles, & inobedientes Ecclesiae, nequit ignorantia hanc vim habere, idcoque incurri non potest absque praenata monitione, vt late probauit 1. p. tract. 2. de peccat. disp. 1. punct. 17. & 18. ibique assertum quamlibet ignorantiam siue iuris, siue facti censura imponitur, modo non fuerit ignorantia crassa, & supina excusare ab incurrenda censura; quia censurae sunt peccae, quae contemptum legis virtualiter requirunt. Ex quo sic manifeste, si debitis exitas, an censura aduersus aliquod delictum lata sit, vel in tale factum sub censura comprehendatur, & facta a iustis diligentia dubium vincere non potuerit, excusaris ab incurrenda censura delicto annexa; quia ea ignorantia nequit dici affectata, crassa, & supina, quae dolo equiparatur, tamen non excusatis à cap. & pluribus exortat Sanch. lib. 6. de matr. disp. 42. num. 31. Nisi censuris latis ab inferioribus Praelatis docuit Auila 2. p. cap. 1. disp. 5. dub. 8. concl. 2. Et colligitur aperte ex cap. vt auimaram. de constitutionib. in 6. ibi statuta quoruncunque ordinationum, ligare nolimus ignorantios, nisi eorum ignorantia crassa fuerit, & supina. Nomine inquam ordinationum etiam Pontificis videtur comprehendens; quia est ordinarium ordinatus, & quantum ad illo verbo non comprehenditur, comprehenditur tamen orationem decidendi illius textus, scilicet vt periculum animarum euitetur, quae in censuris à Pontifice latis efficacius procedit, vt pote quae minus publicantur, minusque noxae sunt, quam censuræ ab inferioribus latae, vt latius prosequitur Theon. Sanch. supra.

8. Hinc decidenda est quaestio, an te reputare debeat censura ligatum, quoties illius dubium habes? Et breuiter respondeo, stante dubio iuris, vel facti, quod post debitam diligentiam non nequit, te non esse reputandum censuram ligatum: nam cum habere

ius, & potestatem ratione baptismi fruendi bonis communi bonis
 communibus Ecclesie non debes ob dubium hac possessione cer-
 ta priuari, uti notavit Sanch. lib. in decalog. c. 10. num. 3. 6. Solum
 est difficultas, quando censuris verum dubium habere? Et quid
 quando post factam diligentiā igno- ras, an censura lata sit
 vel an ille casus sub censura comprehendatur; Certum est, eo
 quod non te esse omnino excusatum; quia tunc censura non est satis
 tibi promulgata, neque enim dici potes censuram contemnere
 quam iuste ignoras positam, esse, uti docuit D. Thom. quodlib. 4.
 art. 14. Et tradit Sanch. supra, num. 57. & 58. At si certus sis
 censuram esse positam, dubitas autem an ex animo lata fuerit,
 reputare te debes ligatum; quia credere debes sententiam cen-
 suram verba secundum communem intellectum non ioco, sed serio
 proficere, cum lato censura res gravissima sit, ut dixit Sanch.
 num. 57. Deinde si dubius es, an a censura fueris absolutus, cum
 tamen certus sis ea fuisse ligatum, non potes stare hoc dubio te
 absolutum, sed potius ligatum; quia pro censura, cuius
 quod ligamine stat possessio, ut aperte colligitur ex cap. sicu de
 sententia excommunicat. Et tradit Covarru. c. alma muer.
 1. §. 2. num. 6. Idem est si dubites, an appellationem præmissis
 sententia inoffensionem, vel an legitime appellaveris, censura cen-
 sura es ligatus, quia ex latiore dubia non potest citra causam
 obligationem tollere, ut colligitur ex cap. cum tu, de testibus, &
 appellationibus. Et pleribus docuit Covarru. dicto cap. alma. 1. p.
 6. num. 4. Sayrus de censur. 1. lib. 1. cap. 16. Sanch. lib. 1. in de-
 calog. c. 10. num. 5. 9.

9. Moneo autem Sanch. & bene dicto cap. 10. n. 6. c. ex Glo-
 sa in cap. 1. verbo sententia. 8. q. 4. Quod est stante statuto le-
 gitimo dubio de censura incurta, non te debes reputare cen-
 suram ligatum in foro conscientie & exteriori, id tamen verum
 non esse quoad obediendum Episcopatum, seu aliam Ecclesiasti-
 cum dignitatem, a quibus turpe sit aliquando deturbari comper-
 tit. Censura veniat. Reverentia dignitatis Ecclesiasticæ exigat ne
 eius collatio fiat cum periculo castitatis. Quare si id pericu-
 lum censeat; quia moraliter loquendo censura cognoscitur non po-
 test, nullam præstabit impedimentum dignitati Ecclesiasticæ re-
 cipiente.

10. Quod ad censuram excusaris, si rem sub censura prohibi-
 tam gravi metu inductus efficias; quia regulariter timor, & pec-
 cationis gravis damni à præceptorum transgressione excusatur,
 ut explicat tract. 2. de peccat. n. disp. 1. p. 2. 6. & tradunt in
 præfati Sanch. disp. 4. sect. 3. n. 4. & disp. 6. sect. 3. n. 7. Paul. Lay-
 man lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 5. in fine. Coninch. disp. 1. 3.
 dub. 12. num. 99. & seq. Sed quia ibi dixi aliquando præceptum
 Ecclesiasticum esse tanti momenti, ut etiam cum periculo mor-
 tis obtemperandum sit, eo casu non excusaberis à censura tali deli-
 cto amissa, cum non excuseris à peccato inobediencie, & contum-
 acie Ecclesiæ, uti tradunt prædicti Doctores. Ex quo venit in-
 telligendus textus in cap. sacros. 5. de his que vi metusve causa
 sunt, ubi Pontifex inquit communicantem cum excommunicato
 per vim, seu coactionem excusari, secus vero per metum, quia
 metus non excludit omnino culpam, nisi eam attenuet, cum pro
 nullo metu debeat quis peccatum mortale incurere, quasi di-
 ceret Pontifex: Vis, & coactio semper à censura excusant quia
 impedunt culpam sub lata libertate; at metus cum voluntate
 simpliciter relinquit, non semper à culpa liberat etiam ad-
 ductus Ecclesiasticum, & consequenter neque à censura. Sic
 explicaverunt prædictum textum Suar. disp. 6. sect. 3. Coninch.
 disp. 1. 3. num. 97. Laym. dicto cap. 5. in fine.

11. Solum est dubium; an si Ecclesia sub censura prohibeat,
 quod aliis iure naturali prohibuit, ut V. G. fornicationem, hur-
 tum, homicidium incidat in censuram illis delictis annexam, si
 metu coactus ea committas: Negat Coninch. dicta disp. 1. 3. dub.
 1. c. 2. motus ea ratione; quia metus gravis ab observatio-
 ne præcepti Ecclesiastici regulariter excusat. Ergo etiam in præ-
 dicto casu excusare debet. Sed rectius contrarium censuit Ga-
 spar Hurtado tract. de censur. diffinit. 2. 3. num. 10. eo quod nulla
 ratio, ob quam in illo casu debeamus affirmare præceptum
 Ecclesiasticum cessare, cum ex illo præcepto non astringaris ad
 aliquid peragendum, vel omittendum, quod seculo eo præcepto
 peragendi omitti non debet. Quando vero præcepto naturali
 additur Ecclesiasticum aliquam circumstantiam; cui censuram
 annexam, uti contingit cum sartum, & fornicationem in templo
 prohibet, seculo re à censura excusatum, si gravi metu ea deli-
 cta in templo paratas; quia non es censendus delinquere ad-
 ductus ius Ecclesiasticum, sed solum naturale, neque illa peccata
 habent naturalium sacrilegii, sed iniustitiam tantum, & intempe-
 rantiam.

12. Quanto excusaris à censura, si verè innocens sis, nam cum
 officina amini imponi possit absque culpa, si ab ea liber existis,
 liber eris à censura. Et quidè quando non solum quoad Deum,
 sed etiam in foro extremo à culpa excusaris omnes conveniunt te
 censuram ligari non posse, quia eo casu iudex iura potestate abutitur,
 cumque sententia vixit intolerabile errorem continens nulla est,
 nec emenda, iuxta textum in c. foiet. venerabilibus. §. potest de
 sententia excommunicat. in 6. iuncto c. irritam. cap. cui est. 11.
 quasi. At si verè culpam habes, exteriori tamen probata non

sinequaquam ob illam affici censura potes, tamen si iudici pri-
 vatim notum sit te delinquentem esse; quia censuram nequit in-
 dex ferre ex scientia privata, sed publica, utpote que est actus pub-
 lici, & forensis iudicialis nulla erit eius sententia, ut bene tra-
 dit Nauar. cap. cum contingat, de Foro competentis, causa nul-
 liat. 8.

Quocirca controversia inter Doctores est; an censura ligeris
 ob causam, seu culpam, quæ in te non existit; probatur tamen le-
 gitime adesse. V. G. excommunicaris, nisi Petro centum restituas,
 quæ etsi non debeas, probatum tamen est, te debere. Item ex-
 communicaris, nisi matrimonium contrahas cum Maria, quæ
 falso probavit sibi à te fuisse promissum, vel casu quo fuit pro-
 missum excusaris ab sponsalibus implendis ob causam, quam
 nequis iuridicè probare, ligari sine censura? Affirmat Glossa in
 cap. 1. de sententia excommunicat. in 6. verbo propter quam. Du-
 rand. in 4. d. 18. q. 4. Corduba plures referens lib. 1. q. 43. Mo-
 uentur primò ex illo Gregor. hom. 26. in euang. relati in cap. 1.
 & c. non solum 1. 1. q. 3. sententia pastoris siue iusta, siue iniusta ti-
 menda est: sententia que secundum allegata, & probata profes-
 tur esto iusta non sit in reo, est tamè in estimatione, ergo timen-
 da est, ergo servanda. Secundò, iudex procedens secundum allegata,
 & probata, iuste procedit. Ergo eius sententia valet. Tertio
 bona, quibus fideles per censuram privantur, dispositioni Ecclesiæ
 subduntur, potest ergo Ecclesia fidelem innocentem probatum
 nocentem illis bonis privare; ut iudicij integritas servetur,
 tum ne Ecclesiæ auctoritas contemnatur, ergo afferendum est
 censuram in hoc casu latam validam fore. Quarto, præcepto lato
 à iudice procedente secundum iuris ordinem nequis resistere, sed
 potius obligaris obedire saltem in facie Ecclesiæ, ut docent S.
 Thom. in 4. d. 18. q. 2. art. 1. q. 4. S. Anton. 3. p. sit. 24. cap. 73.
 Covarru. cap. alma. 1. p. cap. 1. num. 14. Nauar. cap. 9. num. 4.
 Tolet. lib. 1. sum. car. 10. Suar. disp. 4. sect. 7. num. 18. Coninch.
 disp. 13. dub. 13. conclus. 2. Aulla 2. p. cap. 6. disp. 1. dub. 2. & 3.
 Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 6. num. 3. alias
 auctoritas iudicis contemneretur, & publica disciplina corrumpere-
 tur, cui bono vixit communi bona particularia cuiuscunque quan-
 tumcunque gratia cedere debent. At transgressioni prædicti
 præcepti iudex annectit censuram, ergo validè annectit. Ergo
 ligaris.

14. E contra alij gravissimi Doctores. Caiet. 2. 2. q. 70. art. 4.
 ad 2. & 1. opusc. tract. 19. ad 2. Sotus in 4. d. 2. q. 1. art. 3. coroll.
 3. Covar. cap. alma. 1. p. cap. 5. §. 7. num. 5. Tolet. Nauar. Suar. Aulla.
 Layman. Egid. negant te innocentem probatum, nocentem aliqua
 censura ligari posse. Ducuntur, quia non est verisimile Christum
 Dominum suæ Ecclesiæ potestatem reliquisse privandi innocen-
 tem tantis modis spiritalibus, cum hac privatio nec publicæ
 disciplinæ, nec iudicis auctoritati tuendæ expediat. Solum nam-
 que expedit, & necessarium est auctoritati iudicis, & publicæ
 disciplinæ, ut is in quem prædicta censura sententia fertur in facie
 Ecclesiæ, & coram scientibus censuram, & innocentiam ignoran-
 tibus se gerat, ac si verè censura ligatus esset, ad quod ex vi præ-
 dictæ sententiæ videtur obligatus.

15. Ergo verò distinguendum cenfeo; si res que tibi præcipi-
 tur sub comminatione censuræ iniqua sit, cuius iniquitas iudici
 ignota est, neque illius sententiæ parere tenentis, imò nec potes,
 neque censuram illi annexam incurris, Exemplum est si impedi-
 mento dirimente ligatus, quod probare nequis, cogaris matri-
 monium contrahere, & consummare. In hac conclusione omnes
 Doctores conveniunt. Et ratio est manifesta, quia censura incurri
 nequit absque contumacia, & inobediencia Ecclesiæ, ac omittens
 præstare quod eo casu ei Ecclesia præcepit, non est censendus
 Ecclesiæ inobediens, quippe Ecclesia non est presumenda velle,
 ut illi contra legem diuinam, & naturalem obediatis; neque enim
 auctoritas Ecclesiæ auctoritati diuinæ contradicere potest, ergo
 non est presumenda velle, ut in eo casu illi pareas, ergo multo
 minus quod censura ligeris. Quapropter ea sententia necessariò
 imbibit tacitam conditionem, si iustum, & honestum sit quod
 tibi præcipitur; præstat enim potius obedire Deo, quam
 hominibus.

At si quod tibi præcipitur sub comminatione censuræ, bonum
 est, nullique legi aduersum, satis probabile est ligari censura, si
 non pareas, uti docuit prior sententia; quia eo casu non es inno-
 cens, sed nocens, & inobediens iusto Ecclesiæ præcepto, ob quam
 inobedienciam incurris censuram. Sed contrarium credo multò
 probabilius esse eam Doctores secundæ sententiæ: nam cum
 præceptum illud iudicis falsæ præsumptioni obligationis, errori-
 que aperto nitatur, non est credendum vllam tibi in conscientia
 obligationem inducere. Durum namque est, & alienum ab Ec-
 clesiæ benignitate cogere, & obligare sub censura ad soluendum,
 & exequendum tanquam debitum quod nullo modo debitum
 est. Et licet in exteriori foro debitum esse demonstrare; id
 solum probat te obligatum esse illud exequi, cum prædic-
 tum præceptum absque scandalo subterfugere non potes, non ex vi
 prædicti præcepti, quod nullum est, sed ex vi iuris naturalis, quo
 teneris potestati publicæ iuste, & iuridicè præcipienti non con-
 tradicere, tametsi id quod præcipitur minus iustum sit.

Quod si huic apparenti præcepto non solum secreto, sed
 etiam

etiam publicè inobedias, non obinde censura ligaris, quia non aduersus præceptum, cui iudex censuram annexit, deliquisti, sed contra præceptum iuris naturalis non resistendi potestati iuste, nisi non iustum indicanti. Præterquam quòd præsumi non debet Ecclesiam velle te suis censuris ligare ob transgressionem præcepti ex falsa præsumptione, & errore procedentis, quòdque verum præceptum non est, utpote quod non præcipit iustum, æquum, & rationale.

16. Hinc fit obligatioem, quam habes abstinendi in publico ab omnibus actibus, qui per censuram prohibentur non oriri ex vi censura, neque ex præcepto, cui iudex eam annexit, ut minus verè dixerant Suar. Coninch. Laym. locis alleg. sed ex præcepto, & obligatione iuris naturalis, quo teneris censuram communi hominum sensu veram obleruare, ne potestatis Ecclesiasticæ videaris contemptor. Quod autem ex vi censura hæc non possis habere obligationem conitat, quia illa censura nulla est, & quod nullam est, nullum præstat impedimentum. Item apparentiæ censura non possunt competere idem effectus, qui censura verè competunt. Minus oriri potest obligatio abstinendi ab actibus per censuram prohibitis ex præcepto, quo ipsa censura imponitur; quia præceptum illud nihil de hac priuatione censuram ipso iure subsequentem curat, quippe versatur circa objectum longè diuersum, nempe solutionem debiti existimari, executionem matrimonij in foro externo promissi, quod censuram, & illius effectus antecedit.

Secundò fit ob prædictam censuram te non esse priuatum communionem fidelium, Ecclesiæ suffragis, iurisdictione spiritali, neque incapax fore irregularem; quia hi effectus censura verè annexantur, sed non illius existimationi; vti docuerunt Suar. disp. 4. sect. 7. num. 20. Coninch. disp. 13. dub. concl. 4. Aula 2. p. cap. 6. disp. 1. dub. 3. concl. 4. Layman. dicto lib. 1. tract. 5. par. 1. cap. 6. coroll. 1. In foro autem externo censendus es omnibus iis bonis priuatus, quia in eo foro verè censura ligatus reputaris. Quapropter si collatio beneficii irrita declaratur, tenebit effectum, & beneficium priuatus ipso facto eris, non quidem ex vi censura, sed ob commune Ecclesiæ bonum, ne prædictum beneficium alteri inualidè conferatur, vti aduertunt Layman. Suar. & Aula suprà.

17. Restat. satisfacere argumentis, num. 13. adductis. Ad primum ex D. Gregorio optime respondet Gratian. in cap. si Episcopus. 1. q. 3. dicens, D. Gregorium non dixisse sententiam iniuste latam esse seruandam, sed rimendam, rimendam inquam, id est, non ex superbia contemnendam, vti contemneretur, si cum scandalo illam violares. Adde intelligi posse Gregorium de sententia iniusta valida, quæ verè, & in conscientia ligat. Ad secundum dic ad valorem sententiæ non esse sufficiens quod iudex iuste, id est, seruatò iuris ordine procedat, sed insuper requiritur quòd iustum præcipiat, quæ conditio deficit sententiæ ex falsa præsumptione procedenti. Ad tertium admitto, posse Ecclesiam innocentem probatum nocentem iis commodis spiritalibus priuare, si ad tuendam suam auctoritatem necessarium esset, vel expediret: sed ad prædictum effectum hæc priuatio necessaria non est, neque expediens, satis enim auctoritati Ecclesiæ prouidentur obligatione orta ex iure naturali seruandi in facie Ecclesiæ censuram. Ad quartum constat ex probatione nostræ sententiæ.

18. Ex dictis in hoc, & præcedentibus punctis colliges censuram aliam esse validam, aliam inualidam, aliam iustam, aliam iniustam: & hæc alia est valida, alia inualida: censura valida, & iusta est, cui nullus defectus opponi potest. Iniusta valida, cui accidentaliter defectus inest, qualis esset si ex odio procederet, aut in propria causa, & verbo tenus, nec præmissa canonica monitione. Censura verò iniusta, & inualida substantialem defectum exigit, nempe si in inferente censuram deficiat auctoritas ob interpositam appellationem, vel officij remotionem, aut si absque citatione, ordinèque iudiciario fetatur, aut ob causam non legitimam.

PUNCTVM IX.

Quando iudex, aut executor possit, vel teneatur censura ligatum denunciare publicè.

- 1. Potest iudex te declarare, cum constat censura esse ligatum.
- 2. Verius est non teneri.
- 3. Per interpositam appellationem non suspenditur denunciatio censura latis à iudice ordinario. Secus à delegato.
- 4. Quid post Extrauag. Ad euitanda.

1. SI certum sit te in censuram suspensionis, vel interdicti incidisse, poterit iudex quando sibi placuerit te declarare, non tamen ad id teneri. Colligitur ex Clement. 2. De penis, vbi est sermo de suspensione. Et ex Clement. vlt. de censibus, vbi de interdicto agitur. Et tradit ex communi sententia Suar. disp. 3. sect. 1. num. 2. Quippe censura suspensionis, & interdicti non prohibetis eum aliis communicare. Quæ poterat esse

ratio, ob quam tenetur prelati ad declarationem procedere. Si verò in excommunicationis maioris censuram incidas, non est dubium posse Prælatum te declarare, iuxta textum in cap. pastoralis de appellationib. Quod intelligendum est de excommunicatione lata ab ipso iudice; nam si in censuram latam à iure incidas, nequit iudex te denunciare, & declarare, quin prius proferat sententiam declaratoriam criminis, etiam si crimen notorium sit. V. G. percussisti clericum, vel in monasterio monialium ingressus fuisti, non te poterit iudex denunciare vt excommunicatum, quin prius declaret te fuisse clerici percussorem, aut monasterium monialium ingressum esse. Quæ declaratione posita ad denunciationem procedere poterit.

1. Teneri autem ad eam declarationem faciendam videtur colligi ex cap. cura 11. quæst. 3. vbi Honorius inquit: Cura fit omnibus Episcopis excommunicatorum omnino nomina tam ipsi vicinis quam suis parochianis pariter indicare, cique in celebri loco posita præ foribus Ecclesiæ cum suis contententibus inculcare, quatenus in vtraque diligentia excommunicatis Ecclesiasticis aditus excludatur, & excusationis causa auferatur. Verum hoc de nominatum excommunicatis intelligitur. Excommunicationis enim penam dupliciter subimus, & dum reatum incurrimus, & dum sententia notamur. Hæc Pontifex. In quo textu nullum est verbum præceptum indicans. Nam verbum illud. Cura fit omnibus Episcopis, idem significat, ac pro commendato habeatur. Item solum loqui videtur de excommunicatis nominatum iam declaratis; quia solos illos, & manifestos clerici percussores obligantur alij defices vitare, iuxta Extrauag. Martini V. ad euitanda scandala editam in Concilio Constantiensi, illisque tantum Ecclesiasticis aditus interdicitur. Quocirca censuram cum Suar. loco allegato nullam in iure esse laicam præceptum, iam asseruntur Episcopi excommunicatum declarare, & maxime ea forma, & tenore, qui præscribitur in dicto cap. cura. Sed hæc obligatio ex munere Episcopali oritur, quæ tunc obligabit, quando prudens arbitrio fuerit necessarium, vel ad excommunicati correctionem, vel ad aliorum dampnum præcauendum.

3. Sed inquires, an per interpositam appellationem impeditur iudex à denunciatione censura faciende. Respondeo in censuris ab ipso iudice latis, quæ certum est te contraxisse, non impeditur iudex si ordinarius est ab illarum denunciatione, tamen si appellationem accepit, vti deciditur cap. pastoralis de appellationib. At si iudex sit delegatus nequit ad denunciationem procedere appellatione admitta, vt rectè aduertit Abbas cap. pastoralis §. præterea. Et §. cum autem, num. 13. de officio delegati, per textum ibi, quia admitta appellatione definit esse iudex in illa causa. At in censuris à iure latis, tamen si sequatur sententia declaratoria criminis, nequit iudex sine ordinarius, siue delegatus interposita appellatione legitimam ad denunciationem procedere: quia ea appellatione posita non constat formaliter te in censuram incidisse, sed solum virtualiter, quatenus tali delicto est annexa censura: appellatio namque non est à censura clarè incurfa, sed à declaratione delicti, cui censura annexitur, atque adeo à censura dubia, vt rectè notat Couarruu. cap. alius mater. 1. p. §. 10. num. 4. Suar. dicto p. 3. de cens. sect. 14. num. 20.

4. Addit Nauarr. in cap. cum contingat de Rescriptis, num. 6. num. 7. appellationem semper impedit denunciationem excommunicationis post Extrauag. Ad euitanda scandala: quia facta denunciatione obligantur fideles excommunicatum vitare, quæ obligatione ante denunciationem non tenebantur, ac proinde excommunicatus denunciatione videtur amplius ligari, cum ob eam vitetur à fidelibus. Sed rectius Suar. dicto sect. 14. num. 20. contrarium tenet, eo quod vitatio excommunicati non tam est vinculum ipsius excommunicati, quam aliorum fidelium, qui à communicatione cum excommunicato prohibentur. Ipse namque excommunicatus non amplius facta denunciatione ligatur excommunicatione, quam antea, cum aquè ante declarationem, ac ea posita obligatur à communionem fidelium abstinere. Quæ est ratio cap. pastoralis. §. verum de appellat. ob quam denunciatio excommunicatum non incurram subsequitur. At si posita denunciatione reuocata non esset, censet Suar. per interpositam appellationem denunciatorem suspendi; quia eo casu cessat decisio dicti cap. pastoralis, siquidem posita denunciatioe strictius ligatur censuram, quam antea.

PUNCTVM X.

Qualiter effectus censura suspendi possit?

- 1. Enumerantur effectus censura.
- 2. Explicatur, qualiter effectus censura suspendi possit.

1. Duplicem effectum censuræ signare possumus: alium proprium, & immediatum; alterum remotum. Effectus proprius censuræ triplex est; primus 2, & formalis, & in

PUNCTUM XI.

De absolutione à censura.

S. I.

Censura semel incurfa, non alia via tollitur quàm absolutione.

- 1 Proponantur eventus, in quibus videatur censuram semel incurfam cessare, nulla absolutione premissa.
- 2 Communis est sententia absolutionem necessariam esse.
- 3 Censura plene, & perfecte non cessat morte censurati, nec ob mortem auctoris.
- 4 Neque item sola satisfactione parri laesa praesitit.

In triplici eventu dubium esse potest; an censuram semel incurfam cesset nulla absolutione premissa. Primò mortuo auctore censuræ, quia censura videtur esse quoddam mandatum obligationem censurato imponens, at mandatum mortuo mandante cessat. Secundò mortuo eo, qui censura ligatus est. Nam cum censura sit quoddam accidens morale, percute subiecto cui inest, perire debet. Et explicatur amplius, censura subsistere nequit in anima à corpore separata, utpote quæ Ecclesiæ jurisdictionem egressa est, neque etiam in corpore, utpote re inanimata, & nullius obligationis capaci. Tertio post to sine à censura intento, scilicet condigna satisfactione, quæ media censura procuratur, videtur censura cessare: etenim omnis censura cum sit pena medicinalis, solum iniungitur pro tempore quo contumax, & inobediens es. Ergo cessante contumacia, & inobedientia absque alia absolutione cessat; quia ligatè non potest vitra voluntatem auctoris.

2. Ceterum communis sententia est absolutionem necessariam esse, ut censura semel incurfa auferatur. Etenim censura auferri nequit nisi à potestate concessa Petro soluendi ligatos: sed huius potestatis actus est absolutio, sicuti potestatis actus est ligatio. Ergo censura absolutione tantum tolli potest.

Et imprimis cessare nequit ob mortem auctoris, nam esto ab eo pendat in fieri, non tamen in conservari; non enim ipsa est præceptum, sed pena iniuncta ob præcepti transgressionem, quæ pena durat iure sic disponente, quousque legitime tollatur, ut aperte colligitur ex cap. si Episcopus. 11. quæst. 3. & cap. Pastoralis §. præerea de officio ordinarij. Et tradit ex omnium sententia Suar. disput. 7. sect. 1. in princ. Coninch. disput. 14. dub. 16. num. 198. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 7. num. 1. Gaspar Hurtado de excommunicatione. diff. 1. disp. 14.

3. Demde censura plene, & perfecte non cessat morte censurati. Nam cum censura non tantum afficiat delinquentem, sed aliis fidelibus obligationem imponat abstinendi à censurati communicatione, qua parte censura fideles viuos astringit, morte censurati non perit, siquidem eo mortuo nequeunt illius corpus tradere sepulturae, & pro eius anima sacrificia offerre, & preces publicas fundere. Non igitur plene, & perfecte censura cessat morte censurati, tamen qua parte eum ligabat omnino pereat. Atque ita tradit Nauarr. sum. cap. 27. num. 17. 1. Couarr. 1. cap. alma mater. 1. §. 11. num. 8. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 7. num. 1. Coninch. disp. 14. dub. 16. num. 201. Suar. disp. 7. sect. 7. num. 5. & 6. Et indicatur satis cap. à nobis et 2. Cap. sacris, de sententia excommunicationis. & cap. is cui. eodem tit. in 6.

4. Tandem sola satisfactione parri laesa facta, emendationeque delinquentis nequaquam censura absolute laza cessat. Nam esto imponatur, ut parri fiat satisfactio, & delinquens corrigatur, id solum probat posita satisfactione, & correctione debere à iudice auferri, non tamen quod ipsa ex se cesset, uti decidit cap. cum desideres, de sententia excommunicationis Cap. qua fronte de appellatione. Cap. ex literis de excommunicationibus & aliis. Et tradunt Nauarr. Couarr. Suar. Coninch. loc. allegat. At si censura non absolute fertur, sed pro determinato tempore v. g. ad mensem, vel annum, censura non est, sed pena; nam cum censura ex sua institutione ad correctionem censurati dirigatur aliud tempus determinatum habere non potest præter tempus, quo censuris corrigitur, uti advertit Layman. de censuris, dicto capite 7. numer. 1. vers. neque h. s. obstat. Quod si feratur censura quousque satisfeceris. Ve si iudex sub hac forma sententiam protulerit. Sub censura excommunicationis ipso facto incurrenda tibi precipimus, ut debitum Petri intra tres dies solvas, sitque excommunicatus quousque satisfacias, verius est posita satisfactione te fore absolutum: uti docuit Couarr. cap. alma. 1. p. §. 11. num. 5. Aulla 2. p. de censur. cap. 7. disput. 2. dubit. 6. Coninch. disput. 14. dubit. 16. conclus. 1. numer. 28. Valq. de excommunicatione. dubit. 18. Non quidem absque vlla absolutione, ut placuit Gaspar Hurtado in 18.

quo ipsa essentia censuræ consistit, est reddere hominem censuræ affectum, dignum priuatione bonorum Ecclesiæ, quibus media censura priuatur. Secundus est ipsorum bonorum realis priuatio. Tertius, obligatio censura ligato inducta abstinenti ab aliquibus actionibus, & vtu rerum spiritualium. Effectus remouens censuræ dici potest, quem illius auctor media censura obtinere intendit, qui & spiritualis, & temporalis esse solet. Spiritualis quatenus intendit censuram ligati correctionem. Temporalis, quatenus media censura obtinere intendit partis lae satisfactionem.

Si de effectu remoto censuræ loquamur, id est de fine per censuram intento, sanè ab ipsomet ligato censura pendet, cum in eius voluntate situm sit à commisso delicto desistere, & parti lae, quantum in ipso est, satisfaccere. Aliter si sermo sit de effectu censuræ propriis.

Primus. Nulla virtus impediti potest manente censura, cum eius essentia sit in reddendo hominem dignum, ut bonis spiritualibus Ecclesiæ priuatur. Secundus effectus censuræ manente censura solum à Pontifice impediti potest: nam cum à Pontifice habeat censura priuare ea affectum bonis communibus Ecclesiæ, nequit alius à Pontifice hanc mutare institutionem. Tertius vero effectus multipliciter potest suspendi. Primò ex ignorantia inuincibili censuræ, hæc enim suspendit obligationem, quæ tibi per censuram inducitur, sicuti suspendit obligationem quorunquæque præceptorum, quorum ignorantiam inuincibilem habes. Secundò suspenditur per vim, & coercionem, quia hæc tollit libertatem iuxta textum in cap. factis de his qua vis mensuræ causis sunt. Tertio ex metu carente in constantem virum. Nam cum hæc obligatio sit ex præcepto Ecclesiastico regulariter stante periculo grauis damni, & trahit in præsentem situm, & trahit in præsentem situm, verbo excommunicatio 5. quæst. 14. Nauarr. cap. inter verba, in præfatio 3. numero. 4. Suar. alios disp. 6. sect. 3. numero 7. Dixi regulariter, nam sæpe metus obligationem non suspendit, ut si illatus esset in religionis contemptum, vel in extorsione operis aliis illiciti. Quarto impeditur ex graui scandalo, infamia, aliòve damno ex obseruatione censuræ pronouiente tibi, vel tertio, quod alia via auertere nequis, ut docuit D. Thom. 3. p. quæst. 83. art. 6. ad 2. Nauarr. cap. 27. numero 139. Sotus in 4. d. 18. quæst. 2. art. 5. Suar. disput. 7. sect. 3. numero 13. & segg. quia præcepta purè Ecclesiastica regulariter non videntur cum tanto detrimento obligationem inducere Si enim aliquorum diuinorum obligatio ut de integritate confessionis, de sumenda Eucharistia ob prædictam causam cessat, à fortiori præiudicandum est præcepti Ecclesiastici obligationem de censura feruendam cessaturam. Quintò addunt aliqui suspendi censuræ obligationem ob communiōem spirituales alius pronouentur. V. g. es excommunicatus, suspendis, vel interdictus, si à celebratione abstinentie manente die festi, priuatur populus fructu sacrificij, & præcepti Ecclesiastici audiendi sacrum executione. Hoc autem videtur esse graue incommodum. Ergo ob illud præiudicandum obligatio censuræ suspendi debet. Sed hanc non esse causam sufficientem, ut obligatio censuræ suspendatur merito docuit Ygolin. 1. d. 1. de censur. cap. 13. §. 4. Suar. alios referens disp. 6. sect. 3. numero. 19. Quippe fructum sacrificij alia via populus consequi potest, scilicet ardenti desiderio sacrum audiendi. Et quamuis prædictum effectum non obtineat, non ob id obligatio censuræ suspendi debet, cum ex eius natura hanc inducat priuationem; aliis posses, ne populus de feriali fructu sacrificij priuaretur, imo ne tu illo careres sacrum dicere, quod non est admittendum. Hæc procedunt in censura nota & manifesta. Quid autem dicendum sit in censura non denunciata disput. sequenti videbimus. Sextò suspensio potest obligatio censuræ ex Pontificis dispensatione, nam cum omnes effectus censuræ, eiusque institutio à Romano Pontifice ortum habuerint, potest Pontifex manente censura hanc, vel illum effectum ab ea remouere, sicuti de facto à fidelibus sustulit obligationem vitandi excommunicatum non denunciatarum, & sæpe beneficium Ecclesiasticum alicui ignoranti censuram conferens, absoluit ab inhabilitate per censuram inducta, ne ea collatio irrita sit. Alter verò à Pontifice postea non habet impediendi censuræ effectum, cum neque ex iure, neque ex consuetudine vili concessum sit. Quod aperte colligitur ex cap. postinlassis de clerico excommunicato minus priuante: vbi Episcopus sgrauiet amittit, si scierit clerico excommunicato beneficium conferat: at pena dignus non esset, si manente excommunicatione illius effectus posset suspendere, cum absolute censurandus esse suspensio scierit excommunicato beneficium conferens. Vt rectè notauit Suar. disp. 6. sect. 4. num. 4. & segg.

* * *

de excommunicatione. *disp. 14. difficult. 1. in fine*, quia censura semel iniuncta non pendet in conservari ab eius auctore, sed ex se perpetuo durat, quousque ab eo qui potestatem solvendi habet dissolvatur, quare nequit iniungi pro hoc, vel illo tempore. Sed censura illis verbis absolute tollitur, & namque verba implicite continent absoluteionem, vt notant Vazq. & Coninch. *supra*, præstantque hunc sensum: intra tres dies non satisfeceris excommunicationem incurras, aqua si absolutus posita satisfactione: nam illa verba quousque satisfeceris alicum debent habere effectum, ne sint inutiliter posita. At perseverantiam in excommunicatione non habent, cum excommunicatio semel inflata semper perseveret. Neque item excommunicationis cessationem seclula absoluteione, quia est vinculum, quod dissolvi non potest à potestate ligandi, sed à potestate solvendi, si autem absque vlla absoluteione cessaret, ex eo quod illius auctor eam pro determinato tempore scilicet quousque satisfacias impoiverit, sane cessatio censuræ eo casu non à potestate solvendi, sed à potestate ligandi proveniret. Sit ergo certum nunquam censuram tolli nisi media absoluteione. An autem dari possit absoluteio sub aliqua conditione §. sequenti videbimus.

§. II.

Quibus modis contingat absoluteionem fieri à censura.

1. *Alius est absolutus, alius conditionatus.*
2. *Sub conditione ferri absoluteio potest.*
3. *Satisfit Doctoribus oppositum sententibus.*
4. *Qualiter absoluteio ad cautelam contingat.*
5. *Qualiter absoluteio ad cautelam in foro conscientia, & in externo præstanda sit.*
6. *Qui iudices possint hanc absoluteionem ad cautelam præstare.*
7. *Absoluteio à censura concedi potest ad reincidentiam. Et qua hæc sit.*
8. *Absoluteio à censura reservata eodem de iure concedi non poterit, inducit obligationem comparandi cessante impedimento.*
9. *Secundus modus absolvendi ad reincidentiam est si absolvatur pro aliquo tempore determinato.*
10. *Eo transacto absque nova impositione censura reincidit, est plures contrariam censent.*
11. *Pontifex bene potest censura præterita absque nova culpa delinquentem ligare.*
12. *Tertius modus absolvendi ad reincidentiam est si absolvatur in ordine ad aliquem tantum effectum, suam absoluteionem nullus alius præter Pontificem concedere potest.*
13. *Prædicti modi absolvendi à censuris præstari possunt in foro conscientia, & in externo.*

1. **P**rimus, & præcipuus modus absolvendi à censura est simplex, & absolutus, nempe cum absoluteio, & simpliciter absoluteio conceditur reo emendato, & à contumacia decedenti. Secundus absoluteionis modus est conditionalis, cum absoluteio sub aliqua datur conditione, ita vt ea conditione deficiente corrumpat absoluteio. Hæc conditio potest esse de præterito, de præterito, vel de futuro. Si conditio præterita, vel præteritum tempus spectet, non est propriè conditio cum non suspendat actum, sed ea existente valet absoluteio, & ea deficiente corrumpit. At si absoluteio detur sub conditione de futuro. Vt si diceret iudex, absolvo Petrum ab excommunicatione incurfa, cum primum satisfecerit, ea absoluteio suspensa manet, quousque Petrus satisfactionem præstiterit. Posita autem satisfactione suam effectum habet, neque est iam conditionalis absoluteio, sed redditur absoluta.

2. Postea autem hoc modo absoluteionem concedi affirmant Couarru. in *cap. alma mater. 1. p. §. 11. num. 6. Nauarr. cap. 26. num. 12. & de pœnit. dist. 6. cap. 1. in princ. num. 64. Suar. disp. 7. sect. 8. num. 7. Vasq. de excommunicat. dub. 18. Coninch. disp. 14. dub. 16. numer. 218. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 7. numero 2. Gaspar Hurtado disp. 14. difficult. 2. Etenim nec naturali iure, nec positio irritatur, aut prohibetur hic modus præstandi absoluteionem, & sic excommunicatio ferri sub conditione potest, *Cap. præterea*, & ibi Glossa de appellatione. Et *cap. Romana*, verbo *caueant*, de sententia excommunicat. in 6. cur non absoluteio: Quod adeo verum est, vt non solum valide, sed etiam licitè si rationabili causa urgeat, præstari hoc modo absoluteio possit, vt docuit Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 22. §. 1. & 2. Gregor. Sayrus *ibidem*. *conscient. lib. 2. cap. 10. num. 4. Suar. Hurtado, & Layman. supra*, ob rationem dictam, quia nullibi inuenitur prohibitum. Causa autem rationalis (vt rectè explicat Coninch. 8. dub. 16. num. 213.) ea*

esset, si excommunicatus satisfactionem alibi sit præstiterit, eaque facta diu absoluteio differenda esset, nisi ei eo modo concederetur. At seclula prædicta causa necessitatis expediens non est, absoluteionem sub prædicta conditione præstare. Tum quia alienum est à praxi, vsque recepto concedendi absoluteionem. Tum quia non decet iudicem suæ absoluteionis ipsimmet reum constituere, vt constituitur cum sub conditione ab ip'o præstata conceditur. Tum quia præstat Ecclesiæ discipline, vt ream satisfactione exhibita se Præfato humiliter præferret absoluteionem consequatur.

3. Contrarium huius doctrine docuerunt Antonin. 3. par. tit. 24. c. p. 77. §. 1. *prope finem*. Angel. verbo *absoluteio*, in initio Siluest. eodem. numer. 1. Et ex parte Aulla. 1. p. cap. 7. *disp. 3. dub. 15.* ea ratione ducti, quia absoluteio à peccatis nequit sub conditione futura contingenti præstari, ergo neque absoluteio à censura. Deinde actus legitimi non recipiunt conditionem. *Leg. actus legitimi ff. de reg. iur. l. reg. 50. de reg. iur. in 6.* Sed hæc leuia sunt, vt à proposita sententia recedamus; admitto absoluteionem sacramentalem à peccatis dari non posse sub conditione, quia hæc absoluteio non pendet immediate à voluntate abfoluentis, sed remouet quatenus ex illa voluntate apponitur materia, & forma sacramenti à Christo instituta: quibus positis non potest liberum effectus ex humana voluntate pendere: at absoluteio à censura, aliisque penis immediate pendet à voluntate abfoluentis exterius expressa, ideoque suspendi eius effectus potest. Ad regulam *Actus legitimi*, respondeo illos actus, qui à die, vel tempore absoluuntur vitari die vel tempore apposto: at censuræ absoluteio est respicere nequeat diem, vel tempus determinationem, indeterminatum respicere potest, scilicet illud in quo reus à contumacia cessauerit.

4. Tertius modus absolvendi à censura vocatur ad cautelam; quia eo cautetur damnum, quod ex censura ignoratum censuratum, tum aliis provenire poterat, ideoque frequenter præmittitur tum absoluteio à peccatis ob vitandam sacramentum, indeterminatum respicere potest, scilicet illud in quo reus à contumacia cessauerit.

5. Sed quia hæc absoluteio peti in foro conscientie potest, vel in externo, diuersimodè in ea concedenda procedendum est. Nam si in foro conscientie petatur solo testimonio absolvendi facta promissione de satisfaciendo, si contumacia censuræ ligatum esse, concedenda est, vt notavit Sayrus *ibidem*, *casuum. lib. 2. cap. 16. numero 19.* Si vero in foro externo hæc absoluteio præstatur; distinguendum est, si concedenda est absoluteio generatim à censura, eo quod nullus in particulari suspensionem habes, nulla præmissa cause cognitione, neque vlla datur cautione conceditur. At si aliquis ipse censuræ absoluteio est concedenda, probare vitæ absolvendus saltem sem plenè se illa censura ligatum non esse, vel quia sententia continet errorem, vel lata fuit post appellationem legitimam interpositam iuxta textum in *cap. sol. Cap. venerabilibus*. §. potest quoque de sententia excommunicationis. in 6. vel quacunque alia de causa, vt tradit Innocent. in d. *cap. sol. numer. 2. & 3. Anchar. numer. 6. Francus ibi in princ. Abbas cap. Apostoli de censur. numer. 10. Et ibi Felix numer. 22. Couarru. cap. alma. 1. p. §. 12. numer. 7. Vgolin. de censur. tabula 1. cap. 22. §. 1. numer. 9. & 13. Sayrus *lib. 1. de saur. casuum. cap. 17. numer. 8.* Insuper citandus est ad eum instantiam excommunicatio, lata est, vel iudex qui eam tulit, si ipse ex officio processit; quibus si opponant manifestum offensam, vel contumaciam concedendus est terminus octo dierum, vt id probent & interim ab absoluteione suspendentur. Quod si in probatione defecerint, condemnati sunt ad expensas factas, & censuratus erit absolvendus. Secus vero si inteream probauerint, vt hæc omnia colliguntur ex d. *cap. sol.*, & notantur Couarru. Vgolin. Sayrus *loc. allegat.* Expellit enim vt censuræ Ecclesiasticæ timentur, ne aliter fiat eorum eriam ad cautelam absoluteio, vt pluribus comprobatur Sayrus. *cap. 16. numer. 11.**

6. Hanc absoluteionem ad cautelam præstare poterit qui poterit ab ea censura absoluteio absolvere. Sed an quilibet iudex delegatus competat potestas? variant Doctores, vt consilium est quæ adducit Couarru. *cap. alma. 1. p. §. 12. n. 8.* Sayrus *lib. 1. de casuum. cap. 16. num. 15.* Alij negant hanc potestatem, nisi pro diendo testimonio in aliqua causa quando alia via veritas comprobati non potest. Alii concedunt, quorum opiniones Couarru. & Sayrus sic conciliant, vt prima opinio negatiam locum habeat in iudicibus delegatis, ad cognoscendas causas in Romana curia: ij enim non possunt censuratos ad cautelam

lam absoluerit, excepto eo casu referendi testimonium, nisi specialiter ea potestas commissa fuerit. Secus vero est de iudicibus delegatis ad cognoscendas causas extra curiam, qui ex vi accepto hac potestate gaudent. Iudex autem ad quem constitutus pro absolutione ad cautelam adit, cessante oppositione adtestari, vel censuræ auctoritas de manifesta iniuria, vel offensa concedere absolutionem debet, nisi iustissima aliqua causa motum. Argum. *cap. cum contingat de Officio delegat. Cap. praxera. Cap. in vestra de testib. Et attestavit. Et tradit Innocent. in dicto cap. solui. num. 7.* Et ibi Ioan. Andreas, Francus, Gemianus, & Anchar. quos refert, & sequitur Sayrus *dicto cap. 16. num. 17.* Nec obest quod Pontifex consultus in dicto cap. *solui de sententia excommunicat. in 6.* dixerit cessante contradictionis obstaculo absolutionem petenti non negetur. Nam (vt recte explicat Sayrus) intelligi debet, ne negetur ad instantiam adtestarij, non vero quod negari non possit ex alia rationabili, & iustissima causa, quæ iudici visa fuerit.

7. Quartus modus, & satis frequens absoluedi à censura appellatur ad reincidentiam, eo quod veluit, cum iterum incidit, si opus sub censura præceptum non exequitur. Quo modo absoluedi videntur saepe iudices in debitis pecuniariis: absoluedi namque ex consensu creditoris debitorem ab excommunicatione incursâ ob non solutum debitum; imposito præcepto, vt intra tot dies fiat solutio, sin minus eadem censura ligetur.

8. In iure sunt huius absolutionis aliqua exempla, videlicet in *cap. quod de his de sententia excommunicat. & cap. eos qui solui tit. in 6.* vbi absolutus à censura reseruat ad eo, qui absoluerit de iure, non poterat ob impedimentum legitimum iudicem aduendi, nisi postmodum eum commode possit, coram legitimo iudice non comparcat illius mandatum paratus exequi, in eadem excommunicationem incidit. Et idem est si absolutus à Sede Apostolica, aut eius legato Nuntio cum mandato comparcat coram ordinario, vel alio à quo sit penitentiam accepturus, vel cum obligatione parti satisfaciendi hæc adimpleto contempseris; cum commode possis, vt habeatur in dicto *cap. eos qui, &* tradunt omnes. Quando autem censendam sit impedimentum cessare, vt censetur obligatus absolutus conditionem absolutionis exequi, in foro externo iudicis arbitrio resoluitur, iuxta Glossam in *Clem. 1. §. fin. De Penit.* quam sequitur Nauarr. *cap. 27. num. 113.* Henric. *lib. 13. cap. 29. n. 2.* At in foro conscientie iudicio ipsius absoluti remittitur, vt tradit Glossa, & Nauarr. *supra.*

Sed an huius obligationi comparandi satisfaciatis medio procuratore? Affirmant Caietan. verbo *excommunicatio casu 69.* Nauarr. *cap. 27. num. 49.* Henric. *lib. 13. de excommunicat. cap. 29. num. 3.* ex regula quod per alium facis, per te ipsam facere videris. Et cum res in foro externo tractatur id docent Gemianus in *cap. eos qui, num. 6. de sententia excommunicat. in 6.* Stephanus Costa ibi *num. 16.* Sayr. *lib. 2. thesauri casuum, cap. 16. num. 13.* Sed rectius contrarium censet Vgolin. *de censur. tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 4.* Tum quia Bonificij constitutio in dicto *cap. eos qui, &* est omnino similis constitutioni editæ à Clemente III. in *cap. quod de his de sententia excommunicat. in 6.* Ceterum ab his in forma sacramenti exigi consuevit, vt resumptis viribus, opportunitate concessa Romanam Ecclesiam in propria persona debeant visitare. Ergo personalis præsentatio requiritur, & non sufficit per procuratorem. Tum quia si prædictæ obligationi comparandi medio procuratore fieri possent factis, vt quid impeditis hæc obligatio inducitur; vt cessante impedimento comparant, cum durante impedimento possent merito procuratore comparere? Denique hæc obligatio personaliter comparandi, vt potest onerosa redduntur excommunicationi cautiore, ne iterum in excommunicationem incidant. Neque obstat illa regula iuris, *quod per alium facimus, &* cum expressè cautum est, ne per alium, sed per propriam personam fiat.

9. Secundus modus absoluedi ad reincidentiam est, si absolutus pro aliquo tempore absolutus, & pro reliquo sub conditione alicuius operis exequendi. V. g. absolutus es à iudice ad tres dies ex consensu creditoris, & in perpetuum si intra illos dies debitum soluas.

10. Controversia igitur est: an ex hoc modo absoluedi præstito à Prelatis Pontifice inferioribus, reincident in eadem censuram; tamen nullam de nouo culpam committas? Affirmant vt reincidente Suar. *dict. 7. sect. 8.* Fileucius *tract. 1. cap. 10. quest. 4.* Gaspar Hurtado *disp. 10. de excommunicat. diffinit. 3.* Quia neque ex natura rei, neque ex iure positio hic modus absoluedi prælati inferioribus est interdicitus. Si enim possunt penam exilij, aliâque temporalem aliquibus diebus suspendere, cur non poterunt hæc (præteritam) penam? Quod si dicat hæc penam non contrahitur absque culpa: non inde inducitur, noniam culpam esse necessariam; cum non sit noua poenâ, sed eadem, quæ aliquibus diebus fuit suspensa, quæque actus ob priorem culpam, pro qua à principio contracta fuit. Sed rectius Nauarr. *cap. 27. num. 27.* Henric. *lib. 13. cap. 29.* Ferd. de Castro *Sum. Mor. Pars V. l.*

Aula. *2. p. de censuris, cap. 7. disp. 3. dub. 14.* Coninch. *disp. 14. dub. 16. num. 216.* Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 7. in fine,* asserunt te non ligari amplius ea censura, nisi nouam culpam committas. Moueatur; quia censura ex sua institutione, habet esse poenam medicalem Ecclesie inobedienti. Ergo nulla stante inobedientia actuali, non potest nouo infligi, & infligta auferenda est. Et explicio, te absoluto à censura ex consensu creditoris, censura omnino destruitur, cum nullibi sit, ergo vt iterum renascatur, nouam contumaciam, & inobedientiam exigit. Quod secus est in poena temporali exilij, vel alterius damni, quæ in punitionem peccati præteriti imponitur, & latitudinem habet: hæc enim cum ad tempus suspenditur, non tollitur, sed ex parte remittitur. At censura sublata pro aliquo tempore omnino aboletur. Ergo ne postmodum renascatur nouam contumaciam, & inobedientiam requirit; aliâs censura in puram punitionem peccati præteriti imponeretur ei, qui à contumacia, & inobedientia recessit.

11. Notanter dixi hoc modo absoluedi vt non posse alium à Pontifice. Nam Pontifex vt eo poterit, si veluit, cum censurarum institutio ab eo pendat; non est autem credendum eo vt, nisi manifestis verbis explicuerit. Quippe modus absoluedi à censura, & in ilam denud incidendi aliisque vlla noua causa obstat illius decretis statuentibus censuram esse poenam medicalem delinquentis contumacis, auferendamque contumacia cessante, vt notauit Coninch. *d. disp. 14. dub. 16. num. 217.*

12. Tertius modus absoluedi ad reincidentiam est, si absoluedi in ordine ad alicuius tantum effectum nempe ad beneficij, seu alicuius privilegij collationem ad testimonium ferendum, &c. Sed ex vi huius absolutionis non absoluedis à censura, sed absoluedis ab aliquo illius effectu. Quo modo absolutionis nullus alius à Pontifice vt potest, vno casu excepto: quia nemini concessum est stante censura, illius effectum impedire, habere enim censura suos effectus ex Pontificia institutione; quam nullus alius à Pontifice mutare potest. Dixi *vno casu excepto* quia is ab ipsomet Pontifice conceditur ob illius necessitatem; Et tamen cuiuscunque iudici tam ordinario, quam delegato, tamen si potestatem non habeat absoluedi à censuris datum est, vt possit excommunicatum absolueri non absoluedi, sed ad effectum dicendi testimonium, quando alia via veritas cognosci non potest. Et *cap. veniens. 2. de testib. iuncto cap. praxera. De officio delegati.* Sicuti notauit Paul. Laym. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 7. in fine.* Sayr. *lib. 1. thesauri casuum, cap. 16. num. 14.*

13. Rursum omnes dicti modi absoluedi à censuris præstari possunt in foro interiori, & in foro exteriori, & iudiciali. Si pro foro tamen interiori præstentur, non potest sic absoluedi se publicè immiscere actibus per censuram prohibitis. Quod si contra faciat, poterit à iudice, vt censuræ transgressor puniri, esto ipsi constet de absolutione; minus tamen, quam si verè esset transgressor. Quinimo si velit, poterit prædictam absolutionem in foro externo admittre, & à punitione supercedere, nisi à parte vrgeatur, vt ex Nauarr. tradit Stephan. Dauila *2. p. de censur. c. 7. disp. 3. dub. 12.* Sayrus *lib. 2. thesauri casuum, cap. 16. num. 31.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 7. circa finem.* Si autem pro foro externo absolutio concedatur, poterit sic absoluedi se gerere, ac si nunquam in censuram incidisset; quia est in se integra, & perfecta censuræ dissolutio.

§. III.

Qua forma, quo ritu, quibusque conditionibus censuræ absolutio concedenda est.

- 1 Nulla est in iure forma præscripta.
- 2 Vnica absolutione ab omnibus censuris liberari potes.
- 3 Verbis vel scriptura censura absolutio præstanda est.
- 4 Qualis ritus seruandus sit in absolutione.
- 5 Quoad conditiones assinet ex parte absoluentis requiritur potestas.
- 6 Qualiter iudici concessum sit absolutionem præstare parte non satisfacta, lae examinatur.
- 7 Item ex parte absoluentis requiritur libertas à coactione, & metu.
- 8 Item requiritur, ne in causa principali decipatur.
- 9 Ex parte absoluedi requiritur regulariter petisio, est necessaria non sit.
- 10 Non est opus, vt sit absoluentis presens, est expediat.

1. Nulla est in iure forma præscripta, sed ea tantum sufficit, quæ voluntatem absoluentis declarat. Vt si dixeris. Ego te absoluo à vinculo excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, neque necessarium est exprimi causam, ob quam est incurta, tamen id sit expediens. Quinimo ea verba tantum, *te absoluo*, præmissa petitione absolutionis à censura sufficienter exprimunt voluntatem ab ea absoluedi, vt bene notauit Vgolin. *de censur. tab. 1. cap. 23.* Sayrus *lib. 2. thesauri casuum, cap. 16. num. 3.*

2. Et quartus ligatus pluribus censuris etiam eiusdem rationis ab vna absolui possit alia non absoluta; quia vna ab alia non pendet, sicuti mortalia peccata; atamen ab omnibus illis vnica absolutione liberari poterit, si absolvens potestatem, & voluntatem habeat absolvendi, vti ex communi tradit Sayrus, lib. 2. thesauri casuum. cap. 21. à num. 16. eam autem voluntatem ab omnibus absolvendi non censetur iudex, seu confessorius habere, cui vnica tanquam censuram penitens manifestavit alias dolose cælans ex textu in cap. cum pro causa, & cap. officij de sententia excommunicat. Et tradit Glossa in d. cap. cum pro causa. Et ibi Panoritan. num. 6. Couarru. cap. alma. 2. p. §. num. 13. Henric. lib. 13. cap. 30. num. 2. Sayrus alios referens d. cap. 21. num. 2. Vgolin. de censuris. tab. 1. cap. 9. §. 1. num. 20 & §. 4. num. 4. quia æquum non est, vt ex dolo, & fraude commodum obtineat censuratus.

3. Verbis autem, vel scriptura censuræ absolutionem præstandam esse non solum in foro exteriori, & iudiciali, sed in foro conscientie probat. vltus, & colligitur ex cap. cum desideres de sententia excommunicat. & Clement. vnica eodem tit. vbi non censetur absolui ab excommunicatione is, quocum summus Pontifex scienter excommunicat. Addit tamen Gaspar Hurtado disput. 14. de excommunicat. difficult. 4. non esse mortale aliis signis absolutionem conferre. Quod non credo maxime in absolutione iudiciali, tum quia adacturatur consuetudini receptæ in re graui. Tum quia est satis dubium, an ea absolutio subsistat.

4. Ritus seruandus in absolutione iudiciali à censura excommunicationis præscribitur in cap. à nobis 28. de sententia excommunicat. & habetur in Pontificali Romano. Huius omissione neque absolutionem inuolidam reddit, vt omnes facentur, neque illicitam grauius, nisi in solemnibus absolutione ad satisfactionem Ecclesiæ facta, vt notauit Gaspar Hurtado disput. 24. de excommunicat. difficult. 4. in absolutione autem penitentiali, est expedat regulariter prædictas caeremonias seruari, vt censuratus cautior in posterum sit, certum est absque grati culpa omitti posse, vti viri timorati faciunt. Si excommunicatio ob graue delictum incurta est, v. g. ob incendium grauemque clerici percussorem necessarium sub graui culpa exigendum est iuramentum ab absolvendo, quod in simile delictum non incidet iuxta textum in cap. ex tenore. Cap. de castro. Cap. cum desideres de sententia excommunicat. & tradunt ferè omnes Doctores. Proceditque tam in absolutione iudiciali, quam penitentiali. In absolutione verò excommunicationis, alteriue censuræ incurtae ob delicta leuiora, non est prædictum iuramentum ex obligatione exigendum, vti docent Henric. lib. 13. cap. 28. num. 4. Auila 2. p. de censur. cap. 7. disp. 3. dub. 2. Coninch. disp. 14. dub. 16. num. 204. Gaspar Hurtado disput. 14. de excommunicat. difficult. 4. Ab hac tamen obligatione iuramentum præstandi eximuntur impuberes, argum. cap. 1. de fin. de sententia excommunicat. vbi pueri ob percussorem clericum iubentur absolui, nulla mentione iuramenti facta, & tradit Siluest. absolutio. 3. numero 3. Henric. lib. 13. cap. 29. num. 3. Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 19. §. 5. num. 4. Sayrus lib. 2. thesauri casuum. cap. 17. num. 3.

5. Quoad conditiones attinet aliquæ seruande sunt tam ex parte absoluentis, quam ex parte absolui, vt absolutio valide, & licite præstetur. Ex parte absoluentis requiritur potestas, quæ nemini alteri à clerico etiam in mortis articulo concessa est, vt optime tradit Paludan. in 4. d. 20. quest. 1. art. 2. Nauarr. cap. 26. num. 26. & cap. 1. num. 84. de penitent. dist. 6. Couarru. cap. alma. mater. 1. p. §. 11. num. 9. Vgolin. tab. 1. cap. 4. §. 5. num. 7. Sayrus lib. 2. thesauri. cap. 21. num. 3.

6. Sed an iudex cui committitur absolutio satisfacta parte censetur potestatem habere absolvendi, parte non satisfacta. Tradit de bulla cruciate. punct. 8 §. 5. resoluimus, si impotens sit satisfaciendo absolui posse præstita cautione pignoratitia, vti fideiusoria, aut si hanc non possit iuratoria, vti tradunt Nauarr. cap. 17. num. 48. Henric. de excommunicat. cap. 28. n. 1. Sayrus lib. 2. thesauri cap. 17. num. 11. Valq. de excommunicat. dub. 20. Auila 2. p. cap. 7. disp. 3. dub. 8. & eid. Coninch. disp. 14. dub. 16. num. 206. Gaspar Hurtado disput. 14. de excommunicat. difficult. 5. n. 20. Quippe intentioni Ecclesiæ, & instructioni censuræ conformem esse, vt subacta inobedientia ipsa censura auferatur. Quare potestas absolvendi concessa satisfacta parte, subintelligitur in quantum fieri potest seruato iuris ordine.

Quod si potente censurato satisfactorem præstare realem, contentus iudex sit cautione iuratoria, non est dubium grauius peccatum, si absolutionem impendat, tum ob iniuriam parti factam; tum quia violat iuris ordinem præscriptis realem satisfactionem absolutioni præmitti, si fieri potest, Cap. 2. de sententia excommunicat. in 6 & cap. ex parte 13. de verbor. significat.

Difficultas grauis est, an valde absolui in prædicto casu Communior sententia docet iudicis delegati absolutionem inuolidam esse, quia non est censendus delegatus concedere potestatem absolvendi contra iuris præscriptum, & in tertij præiudicium; sic docuit Valq. de excommunicat. dub. 20. Suar. disput. 7. sect. 5. num. 4. & Sayrus cap. 20. num. 33. Coninch. disput. 14.

dub. 16. num. 211. Sanch. lib. 3. disp. 33. num. 2. Sed prædictam absolutionem valere satis probabile esse diximus dicto tract. de bulla, pun. 8. §. 5. & docet Sanch. supra, & in præfati Auila 2. p. cap. 7. disp. 3. dub. 9. Gaspar Hurtado disput. 14. difficult. 5. num. 22. Quia illa verba satisfacta parte non restringunt potestatem, sed monet delegatum de conditione, quam seruare censetur. Quippe illa conditio parti satisfaciendi non alia cauda apponitur in delegatione, quam à iure communi apposta est. Ad iure communi non apponitur vt conditio, cuius defectus irritat absolutionem. Ergo neque in delegatione censenda est apponitur. Neque inde fit peccare delegatum concedendo facultatem delegato valide absolvendi parte non satisfacta; nam sic Ecclesia non peccat concedens ordinario hanc potestatem, neque ipse ordinarius peccare poterit suam potestatem eo modo quo ipse habet alteri delegans. Satis enim iuri tertij cautum censetur dictæ absolutionis prohibitione.

7. Secundo ex parte absoluentis requiritur libertas à conditione, & metu ex expressa decisione textus in cap. cum de bis qui vi, metusve causa sunt. lib. 6. ibi, viribus euaciamus. Quod procedit à quoquoque, vis, aut metus inferatur, vt notauit Vgolin. tab. 1. cap. 2. §. 4. num. 2. & cap. 4. in princ. num. 1. Sayrus lib. 2. de excommunicat. cap. 1. num. 30. Secundo procedit licet censura iustè, siue iniuste valde tamen lata sit, quia textus non distinguit; & quia iniustitia censuræ iuris remediis, non autem iniustitiis emendari debet, vt aduertit Sayrus supra Argum. cap. sac. §. caueant, de sententia excommunicat. & cap. cum censuratur de officio delegati. Tertio procedit, tamen iudex sub conditione futura censuram imo omissit, & ante impletam conditionem cogetur reuocare mandatum, ea reuocatio nulla esse, si inuenienteque ligatur, ac si nulla reuocatio præcedisset, vt aduertit Suar. disput. 7. sect. 6. num. 13. Sayrus lib. 2. thesauri. cap. 21. num. 30. Quarto procedit etiam in absolutione à minori excommunicatione. Tum quia vti est censura. Tum quia ratio ob quam absolutio à maiori excommunicatione per vim extorta irritatur, scilicet ne auctoritas, & efficacia potestatis Ecclesiasticæ diminuat, procedit in hac absolutione. Atque ita ex Geminian. & Felino in cap. si quem num. 4. de iocent. excommunicat. aduertit Sayr. dicto cap. 21. num. 30. & num. 31. optime notat absolutionem sic extorquentes noua excommunicatione ligari ex d. cap. unico, de hu. qua vi, lib. 6.

8. Tertio requiritur, ne absolvens in causa principali decipiat. Si enim absolvendus fingit se parti satisfactis, vel propositum satisfaciendi habere; cum tamen non habeat: absolutio non potest per surreptionem obrepta non subsistit, vt expressè colligitur ex cap. ex parte de officio ordinarij. Et cap. officij de iocent. excommunicat. & tradit Couarru. alma. 1. p. §. 11. n. 4. Henric. lib. 13. cap. 30. num. 4. Sayrus lib. 2. thesauri. cap. 21. num. 17. Quippe non censetur iudex voluntatem absolvendi habere esse in voluntas irrationabilis, & contra iuris ordinem. Si tamen constaret (quod præsumi non debet) ipsum iudicem alius potestate absolvendi gaudentem velle non obstante fraude absolvere, tenebit absolui. Vti docuit Nauarr. cap. 27. num. 38. Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 19. §. 5. num. 4. Sayrus lib. 2. cap. 11. n. 4. Auila 2. p. cap. 7. disp. 3. dub. 4.

9. Ex parte absolvendi regulariter requiritur absolutio petita non ita necessariò, vt alias impensa non habeat effectum, sed vt conuenienter concedatur. Nam cum censura impolitæ ad delinquentis correctionem, expedit postulatione iudicis demeritare se correctum esse. Argum. cap. per iura de sententia excommunicat. & thesauri. cap. 21. n. 6. Ideoque potest inuito concedi. Cum enim censura sit pena nihil obstat quominus sine voluntate patientis auferatur; communitur tamen nunquam auferitur; quia id non expedit. At in aliquo casu iudicaretur bono communi expedire ei qui per censuras non corrigitur, absolutionem impendi; præstiti potest, vt licet tradit Suar. disput. 7. sect. 7. Sayrus supra.

10. Non autem est opus (vt contendit Vgolin. tab. 1. de censur. cap. 1. §. 1. num. 5.) absolvendum præseem esse iudici absoluenti. Nam sicut absens excommunicari per litteras potest, sic & absolui: vti colligitur ex cap. de manifestis. 2. q. 1. & cap. quanto. 2. q. 5. & cap. quisquis. 2. q. 9. Et tradit ibi Glossa Siluest. absolutio. 3. num. 9. Nauarr. cap. 26. num. 14. Henric. lib. 3. de excommunicat. cap. 29. num. 1. Sayrus lib. 2. de excommunicat. cap. 1. num. 12. Debet autem causa vrgens adesse, vt licite fiat. Frequenter enim expedit tum ad reuerentiam censuratum, tum ad maiorem humilitatem, & cautionem ipsius censurati, ne aliter quam in præsentia absolutione concedatur. Ideo dicendum est de absolutione concessa medio procuratore regulariter non expedire: causa tamen vrgente concedi posse, vt tradunt Siluest. Sayr. Suar. Nauarr. & Henric. supra. Hoc autem procurator speciale mandatum habere debet petendo absolutionem, vt sic constet censuratum à contumacia recessisse, vt licet docuit Glossa in cap. qui ad agendum. verbo vel pacisci de transact. lib. 6. Speculator tit. de procuratorib. §. siem apponitur. vers. 6. Vgolin. tab. 1. cap. 9. §. 1. n. 3. Qui & iurare debet de præsentia ea omnia quæ absolvendus præstaret, si præsens adesset, necesse si ad iuradium, vel cauendum speciale mandatum non habere.

nam eo ipso quo habet mandatum ad impetrandam absolutio-

§. IV.

Quibus competat potestas absoluendi & censuris ab homine latis.

- 1. A censuris ab homine specialiter latis absolvere potest qui...

Regula generalis est. A censuris ab homine specialiter...

Quod verum habet, tamen si reus domicilium mutat, adhuc...

Dixi posse auctorem censuræ ab ea absolvi, nisi fuerit...

absolutio 2. num. 1. Nauarr. cap. 27. n. 40. Sayrus lib. 2. cap. 20...

Secundo absoluit a censuris specialiter latis successor...

Tertio absolvi potest superior ferentis censuras, si pleno...

Dixi superior pleno iure, vt denotarem esse plures superiores...

Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars VI.

vel ille noit absolutionem tribuere, vt fumiur ex cap. *Ad rprimendum de officio ordinarj*: Et tradit Abbas in cap. cum ab excommunicato de rescripti. num. 14. Vgolin. tab. 3. de censuris cap. 4. §. 1. num. 11. Sayrus lib. 2. thesauri casuum. cap. 2. §. 17. & 23. Suar. disp. 7. sect. 2. num. 31. Idem est de Patriarchis computatione Archiepiscoporum, neque inquam excommunicatos ab Archiepiscopis absolueri nisi in gradu appellacionis, vt in dicto exp. *venerabilibus de sententia excommunicata*. lib. 6. notant Doctores teste Sayro d. cap. 10. num. 18. Quinimo neque Legatus à latere quauis omnium Prælatorum suæ provincie index sit, & superior potest absolvere censuratos ab inferioribus Prælati extra casum appellacionis, vt docuit Felin. in cap. ad eminentiam num. 2. de sententia excommunicata. Villadiego tract. de legatio. qua. 1. §. 1. Vgolin. tab. 1. cap. 4. §. 1. num. 1. Sayrus lib. 2. thesauri casuum. cap. 20. num. 8. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. num. 2. vers. de superioribus.

8. Quare absolvere potest delegatus cum causæ cognitione à censura lata à delegante, modo delegans iurisdictione priuatus non sit, vt ex omnium sententia tradit Sayrus, dicto cap. 20. num. 14. Delegatus verò, cui absque causæ cognitione potestas ferendi censuras conceditur, neque absolutionem præstare: quia nudum tantum ministerium illi delegatum est: vt tradit Nauarr. cap. 27. num. 40. Vgolin. tabula 1. cap. 4. §. 4. Sayr. cap. 20. num. 14. Auila 2. p. cap. 7. disp. 1. dub. 9. casu 4. Suar. disp. 7. sect. 2. num. 8. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 7. vers. denique.

9. Quod verò nullus alius præter auctorem censuræ, eiusque successorem, superiorem, vel delegatum absolvere possit à censura specialiter lata, pluribus comprobatur Sayrus d. cap. 20. à num. 1. Coninch. disp. 14. dub. 16. num. 25. Suar. disp. 7. sect. 2. per totam. Laym. d. cap. 7. vers. Porro. Gaspar Hurtado disp. 15. de excommunicata. difficult. 6. Ratio est manifesta, quia nemini alteri reposita concessa huius vinculi dissolutio, & merito, ne iudicium iurisdictionis turbetur, eorumque auctoritas contemnatur. Cum enim hæc censura non ferantur, nisi reo nominatim citato, expedit ibi causam finiri, vbi capta est. Quapropter etiam si domicilium reus muret, non obinde consequi poterit à prælato noui domicilij absolutionem, vt colligitur ex cap. *proposuisti*. Et ibi gloss. verbo *citatus, de foro competenti*. Et notauit Vgolin. 1. cap. 4. num. 7. Sayrus d. cap. 20. num. 4. Verum si reus paratus sit satisfactionem præstare, & ob infirmitatem, aliudve impedimentum adire non possit censuræ auctorem, vt absoluat; poterit ab æquali iudice, seu inferiori absolui prælitio iuramento, quod quamprimum poterit se præsentabit ei cui de iure competebar absolutio, iuxta textum in cap. *quod de his*. Cap. *ex cognoscitur*. Cap. *quamuis de sententia excommunicata*. Item cum censura sit poena medicinalis multis spiritualibus commodis priuatis, expediebat postea correctione aueriri.

10. Verum si de sententia ab homine generaliter lata loquamur, omnes illi possunt absolvere, qui possent ab ea sententia, si à iure lata esset, vt docent Couarru. 1. p. §. 12. num. 4. Sayrus lib. 2. de excommunicata. cap. 19. num. 5. & cap. 20. num. 2. Nauarr. cap. 27. num. 44. Henric. lib. 13. de excommunicata. cap. 28. num. 5. Suar. disp. 7. sect. 2. num. 23. Coninch. disp. 14. dub. 16. num. 25. Tolet. lib. 1. cap. 16. num. 7. Paul. Layman. lib. 2. sum. tract. 5. par. 1. cap. 7. num. 3. Auila 2. p. de censur. cap. 7. disp. 1. dub. 9. Casp. Hurtado disp. 15. difficult. 6. Colligiturque ex cap. *ex frequentibus de institutionibus*, vbi supponitur excommunicationem contractam ratione sententiæ generalis ab Archiepiscopo late ab inferioribus Prælati absolui posse. Ratio est; quia ex absolutione huius censuræ ab aliis prælati facta non perturbatur tribunal iudicis ferentis, cum reus non fuerit nominatim citatus. Neque his obstat quod in c. *nuper de sententia excommunicata*. solum à censura iuris non referuata concessum sit aliis à ferente censuram absolvere. Cum ergo hæc non sit censura iuris, sed iudicis, solum qui eam tulit, vel eius successor, superior, aut delegatus absoluit, vt docent Felin. cap. *pastoralis §. præueca*. num. 9. de officio ordinar. Richard. in 4. d. 18. art. 5. quaest. 5. Summa Afflicti. par. 2. lib. 7. tit. 3. q. 5. Ca. ietan. verbo *absolui ab excommunicata*. Summa confessor. lib. 3. tit. 33. quaest. 86. Vgolin. tab. 1. cap. 4. num. 3. Valq. de excommunicata. dub. 19. num. 9. Non inquam obstat, quia censura à iudice lata per generalem sententiæ iuris censuræ æquiparatur, vt pote quæ lata sit per modum statuti, legis, seu præcepti, nulla Rei speciali citatione præmissa, atque adeo potens absolvere à censura iuris, & ab hac poterit. Vnde cum in dicto cap. *nuper* asseritur à sententia iudicis nullum alium absolvere posse præter illum auctorem, intelligendum est de sententia speciali in speciales personas lata cum earum citatione. Secus de sententia generali.

Hinc infero cum Coninch. & Paulo Layman locis citatis, si excommunicatus, seu suspensus sit generali sententia in hac diocesi, & in aliam te transferas, vbi illa censura dicecesano referuata est, non poteris ab alio, quam à dicecesano absolui, quia per se in illa diocesi nullus auctoritatem habet. Econtrà verò si in illa diocesi ea censura referuata non est, tamen si vbi contracti;

referuata fuerit, poteris à quolibet sacerdote iurisdictionem absoluedi habente ibidem absolui, quia quilibet in eam censuram iurisdictionem habet.

§. V.

Qui possint absolvere à censura iuris,

1. A censura non referuata absolvere non possunt omnes illi, qui iurisdictionem in foro externo habent.
2. De Parochis, aliisque sacerdotibus plures negant absolvere posse.
3. Verior est opposita sententia.
4. Satisfit oppositio fundamentis.
5. Censuram referuam nullus alius ab auctore, vel eius successore, aut delegato absolvere potest, exceptis aliquibus casibus.
6. Qualiter concedatur inferioribus hæc potestas absoluedi impeditis.

1. Censura iuris alia est referuata ipsi auctori, alia non referuata. Censuram non referuata suæ lata sit ab Episcopo, siue à Pontifice relaxare potest sibi subditis qui iurisdictionem in foro externo habet, ideoque non solum Episcopus, sed Abbates, Guardiani, Rectores, Priores, & similes censuram excommunicationis, suspensionis, & interdici relaxare sibi subditis possunt; vt tradit Glossa. Panor. Felin. & alij in cap. *nuper de sententia excommunicata*. Nauarr. cap. 27. num. 39. Couarru. cap. 27. num. 4. Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 10. num. 1. Henric. lib. 13. cap. 27. num. 3. Suar. disp. 7. sect. 2. Sayrus plures referens. lib. 2. cap. 9. num. 2.

2. Difficultas autem est de parochio, aliisque sacerdotibus potente absolvere à peccatis mortalibus, an possit absolvere à censura non referuata? Negant Glossa. Panor. in cap. si Episcopus verbo *referuatur de poenit. & remissionib. Panormi*. in cap. 2. num. 1. Et cap. nuper. num. 6. de sententia excommunicata. Federic. Senens. cons. 14. num. 4. Richard. in 4. d. 18. art. 9. q. 1. in fine. Couarru. plures referentes in cap. *alma mater*. 1. p. §. 12. v. 5. testaturque in praxi esse receptum, & spectata consuetudine. Idem Affirmat Sayrus lib. 2. thesauri casuum cap. 19. in fine. Mouenur, quia ad censuræ absolutionem, sicut ad excommunicationem ferendam requiritur iurisdictione in foro iudiciali. Cum igitur parochus, aliisque sacerdotibus hæc forent iurisdictione careant, & poterit absoluedi carere debent.

3. Nihilominus communior est sententia, & inter Theologos magis recepta posse parochum, aliisque sacerdotem proprium absolvere à censura iuris non referuata: vt docuit Innocent. in cap. *nuper*. num. 6. de sententia excommunicata. Hostien. ibi. S. Thom. in addit. 3. p. q. 23. art. 1. Bonauc. in 4. d. 18. in vlt. parte distinct. 9. §. 6. num. 84. Gabab. quaest. 3. art. 3. dub. 6. Socus d. 22. quaest. 2. art. 2. concl. 3. Siluest. verbo *absolutio*. 1. num. 4. Armilla num. 36. Nauarr. cap. 27. num. 3. Henric. lib. 13. cap. 28. num. 5. & cap. 35. num. 2. Stephan. Duran. 2. p. de censur. cap. 7. disp. 1. dub. 4. Suar. disp. 7. sect. 3. Coninch. disp. 14. dub. 5. concl. 2. num. 20. Valq. de excommunicata. dub. 19. Gaspar Hurtado d. p. 15. difficult. 2. Vgolin. tab. 1. de censur. cap. 10. §. 5. num. 3. Colligiturque ex cap. *nuper de sententia excommunicata*. vbi dicitur, quia conditor canonis specialiter absolutionem sibi non referuauit, eo ipso aliis videtur facultatem concessisse relaxandi. Et licet textus de excommunicatione minori loquatur: at ratio cum pro decisione mittitur in omni censura procedit, vt Docteres relati notantur. Et confirmo. Pontifex referens sibi absolutionem ab aliquibus censuris tacite concedit potestatem absoluedi ab aliis, quos non referuata.

4. Fundamentum verò oppositæ sententiæ non videtur. Solum enim probat parochum, aliisque sacerdotem non habere potestatem ex vi sui muneris absoluedi à censuris, sicut nec ligandi non tamen probat eam potestatem non habere ex delegacione iuris, vt recte ponderauit Vgolin. dicto cap. 10. §. 5. num. 3. Quæ potestatem parochus delegare alteri poterit; quia suo munere ex iuris dispositione amittitur, vt tradit Suarez & Coninch. loc. alleg. Quinimo est potestas non solum pro foro interno, & Penitentiali concessa, sed etiam pro foro externo, quia decreta Pontificia præcipue forum externum spectare solent; & cum fauores principij ampliam debeat, nulla est causa, ob quam hæc potestas ad forum interius restringi debeat, vt bene ponderat Suar. d. sect. 3. num. 9. Vgolin. d. §. 5.

5. Si verò de censura referuata loquamur nullus alius ab auctore censuræ, vel eius successore, superiore vel delegato absolvere potest: vti expressè colligitur ex dicto cap. *nuper de sententia excommunicata*, & tradunt omnes. Verum sunt aliqui casus, in quibus conditor canonis hanc potestatem aliis concedit. Primò pro excommunicatione lata in cap. *si quis suadente Diabolo* 17. quaest. 4. conceditur facultas Episcopis absoluedi mulieres, & impubes etiam post pubertatem, cap. *si veris*. Cap. *mulieres*. Cap. *quamuis de sententia excommunicata*. Item Abbatibus, Prælatibus regularibus eadem conceditur potestas absoluedi ex consilio Episcopi Religiosos, qui se munitis parcellis

perissent. Cap. Monachi. Cap. cum illorum, de senentia excommunicat.

De quo latius cum de hac excommunicatione habeatur sermo Secundo conceditur omnibus Episcopis in Trident. sess. 24. ca. 6. de reformat. Potestas absolventi ab omnibus censuris, & penis Sedi Apostolicæ referatis, modo non fuerit publicæ inq[ui]sitionis ad forum concatoriolum deducta. Tertio Religiosis ordinum Mendicantium, & aliis qui in eor[um] privilegiis communicant, conceditur per modum privilegij perpetui potestas absolventi ab omnibus censuris Sedi Apostolicæ referatis exceptis illis, quæ in bulla cana Domini continentur, ut habetur in n[ost]ri privilegij verbo absolventi. Quarta privilegio bulla Cruciarum facultas conceditur cuilibet sacerdoti ab ordinario approbato absolventi a censuris non referatis toties quoties a referatis verò etiam in bulla cana contentis semel in vita, & semel in morte. Et his absolutionibus nulla censuratio obligatio comparandi coram auctore censuræ relinquatur, quia nomine ipsius, & ex eius delegatione impena est. Quæ omnia latius explicati trahit de bulla Cruciarum p[ar]t. 8. §. 4. ubi an hæc absolutio vitæ Cruciarum prodelle possit pro foro externo.

6. Sub obligatione tamen comparandi coram censuræ auctoritate conceditur Episcopis, imò sacerdoti proprio facultas absolventi quilibet impedito adire Pontificem ex quacunque causa hoc n[on] situr impeditum. Vti habetur in cap. ea n[on] situr. Et cap. n[on] situr de senentia excommunicat. In quibus textibus est solum sit sermo de excommunicatione incurta ob percussione[m] clericis, Doctores tamen committere extendunt ad quamlibet censuram Pontifici referatam sententia latius tradunt Nauarr. v[er]o 2. num. 8. Vgolin. ab. 1. de censur. cap. 4. §. 9. num. 11. & sequitur lib. 2. thesauri casuum. cap. 20. num. 25. Coninch. disp. 14. dub. 1. 6. num. 2. 4. Galpar. Hurtado disp. 1. de diffinit. 3. Neque sic impeditur teneat medio procuratore comparere coram Pontifice, sed solum obligatur cessante impedimento comparere; alia in eandem excommunicationem incidit iuxta textum in cap. eos qui de senentia excommunicat in 6.

7. Deinde pro articulo mortis omnibus sacerdotibus etiam excommunicatis concedit Trident. sess. 14. cap. 7. facultatem absolventi ab omni censura sine iuris, sine hominis præfetto prius iuramento quod quamprimum possit se præsentabit eia[rum] quo de hac absolutione erat, ut colligitur ex d. cap. eos qui de senentia excommunicat in 6. Vti notatur Nauarr. Vgolin. Sayr. Coninch. & Hurtado loc. cit.

DISPUTATIO II.

De Excommunicationis censura.

Explicatis iis quæ communia sunt omnibus censuris, explicari debent quæ cuilibet censura sunt propria. Cum ergo excommunicatio sit præcipua censura, ab ea eorundem sumimus.

PUNCTUM I.

- 1. Vnde dicitur excommunicatio.
2. Quælibet deservit.
3. Quibus bonis priuatur excommunicatio.
4. Quia ratione ab aliis penis distinguatur.
5. Est omnium peccatorum grauissima.

1. Excommunicatio dicitur, quia à communione segregat. Et enim cum fideles omnes tempore nascens Ecclesie pertenerant in doctrina Apostolorum, & communione corporis Christi, iuxta illud Actuum 2. qui ab hac communione arcebantur, dicebantur excommunicati, id est, extra communionem facti. At feruore fidelium erga communionem diminito, & peccatis aggregatis Ecclesia excommunicationis censuræ priuationem auxit, ut non solum priuaret excommunicatum Eucharistiæ receptione, sed receptione aliorum Sacramentorum, illorumque administratione, aliisque bonis, ut bene notauit Henricq. lib. 13. de excommunicat. cap. 2. num. 1. Doctores cõmmittere definiunt excommunicationem, ut sit censura ab Ecclesia instituta, separans excommunicatum à communione fidelium. Colligitur ex cap. omnis Christianus. Cap. canonica. 11. q. 1. Dicitur censura; quia censuratur, & corrigitur rebelles, & contumaces media bonorum Ecclesiasticorum priuatione, quodque regulariter solum in eos, quorum correctio speratur, facta esse vti colligitur ex cap. non audiam. 2. q. 3. cap. 1. de senentia excommunicat. in 6. & pluribus etiam Couarru. in cap. alma. 1. p. 5. num. 10. Sayrus lib. 1. de excommunicat. cap. 3. num. 9. Quod si aliquando in eum, qui non præsumitur emendandus, facta fuerit, id est, ne alii eius communicatione inficiantur iuxta textum in cap. referenda. Cap. corripiantur. 2. q. 3. Appellatur Ecclesiastica, quia ab Ecclesia fuit instituta, ut pluribus comprobatur Sayrus lib. 1. thesauri casuum. cap. 4. num. 8. & Sayr. disp. 7.

Neque contrarium colligitur ex illis verbis Christi, Mathe 18. Si Ecclesia nõ audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus; ibi namque non priuatur rebellis Ecclesie bonis, sed monetur rebelles, ut illius consortium fugiant, eaque cum illo communicent, sicuti cum ethnico, & publicano. Deinde separat excommunicatum à communione fidelium, id est, separat excommunicatum, ne communicet cum aliis fidelibus.

3. Sed quia fideles pluribus in bonis communicare inter se possunt, videndum est quibusnam excommunicatio priuet. Primò namque fideles excommunicantur in fide, charitate, & gratia, donisque supernaturalibus, quibus Christo Domino tanquam capiti vniuntur; non quia per fidem, & gratiam aliorum nostra fides, & gratia augetur, sed quia ratione bonorum operum iustorum, quæ ab ipsa fide, & gratia proueniunt etiam absque expressa ipsorum intentione concedit aliis deus specialia auxilia, singulariaque beneficia, ut colligitur ex Paulo ad Rom. 12. 1. Cor. ad Ephes. 4. His namque bonis non priuatur excommunicatio, sed supponit excommunicatum priuatum medio peccato ad incurrandam excommunicationem requisito: Ecclesia namque nec priuat, nec priuare potest fideles fide, gratia, aliisque virtutibus supernaturalibus: hæc enim non nisi à volentibus deperduntur. Vnde existente excommunicatione potest excommunicatus ea bona recuperare, si à contumacia resipiscat, colligitur videtur ex d. Dixi. Cap. Magna de pen. dist. 1. Secundò communicant fideles in conuictu pure externo, scilicet in colloquijs, contractibus, & commercijs. Tertio in bonis spiritualibus, ut in Sacramentis, orationibus Ecclesie, aliisque diuinis officijs. Excommunicatio igitur si pro maiori sumatur priuatur excommunicatum hæc secunda, & tertia communicatio, ut tantis bonis priuatur ab inobedientia, & contumacia recedat iuxta textum in cap. cum non ab homine de senentia excommunicat.

Notanter dixi orationibus Ecclesie, ut tacite insinuetur excommunicatum priuari tantum bonis, quæ nomine Ecclesie præstantur, non verò quæ præstantur nomine singulorum fidelium. Non enim Ecclesia priuare intendit excommunicatum bonis spiritualibus, quæ ipsi ab aliis fidelibus nomine proprio communicari possunt. Nam hæc non sunt bona Ecclesie, neque illius dispositioni subduntur, sed fidelium propria, & ex eorum voluntate applicantur. Quapropter pro excommunicatis etiam denunciatis priuata intentione, seu nomine proprio poteris orare & sacrificij actum quatenus à te procedit offerre in illorum satisfactionem, & impetrationem, ut restit aduertit Siluest. verbo excommunicatio. 1. num. 2. Nauarr. cap. 27. num. 36. Couarru. cap. alma. 1. p. 5. num. 4. Aulla 2. p. de censur. cap. 6. dist. 4. dub. 1. concl. 2. Laym. lib. 1. sum. tract. 5. part. 2. cap. 1. num. 4. Porro excommunicatio sæpe nomine anathematis significatur, ut constat ex cap. Guillelarius 23. 7. 4. Nam esto præcisè, & in rigore significat separationem à communione, ut tradit S. Chrysol. hom. 16. ad Roman. 5. Thom. ad Galatas vel ut placet August. 1. 4. suorum operum. cap. 40. & 41. in Numeros, significet maledictionem, seu execrationem iuxta illud Mar. 14. cepit anathematizare, & Zacharias. 14. habitamus in Hierusalem, & anathema non erit amplius. At cum excommunicatus à consortio fidelium separatur, & offeratur, & tanquam quid execrabile, & maledictum vitetur, merito sub hac voce anathema, excommunicatio maior intelligitur. In sacris autem canonibus anathema partim usurpatur ad significandam excommunicationem incurtam propter hæresim, vel illius suspensionem, utpote omnimodam, & præcipuam ab Ecclesia separationem iuxta textum in cap. cum non ab homine de Iudicis, & Trident. sess. 15. cap. 3. de reformat. partim ad significandas quasdam excommunicationis solemnitates, videlicet cum excommunicatio denuntiatur candelis incensis, & postmodum extinctis, aliisque ceremonijs ab Ecclesia institutis iuxta textum in cap. debent. 1. q. 3. Quia ratione in cap. Guillelarius anathemati addita est vox Maranatha, quæ domini aduentum significat. 1. Corinth. 16. qua denotatur excommunicatum, nisi peniteat prædictum ab Ecclesia esse futurum vsque ad Domini aduentum, ubi suæ contumaciæ penas luet; sicuti notauit Glossa in dicto cap. Guillelarius. Partim anathema sumitur ad distinctionem minoris excommunicationis, ut in cap. Engeltrudam. 3. q. 4. ubi prius lata fuit excommunicatio minor, & postmodum maior. Vnde Couarru. cap. alma. 1. p. 5. num. 10. Suar. disp. 8. sess. 2. num. 9. Sayrum lib. 1. thesauri casuum. cap. 3. num. 6. Coninch. disp. 14. dub. num. 4. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 1. in fine.

4. Ex his constat, quia ratione excommunicatio ab aliis censuris, scilicet suspensione, & interdicto distinguitur. Distinguitur namque quia pluribus bonis priuat, & præcipue quia illis priuat, quatenus sunt fidelium inter se communicatio; suspensio namque beneficijs, & officijs Ecclesiasticis vsu priuat, interdum diuinis officijs secundu[m] eorundem naturam: at excommunicatio directè, & per se illis, aliisque bonis priuat, quatenus fideles per illa inter se communicant, ut bene aduertit Coninch. disp. 14. dub. 1. num. 2.

5. Secundò constat excommunicationem esse omnium peccatorum Ecclesiasticorum grauissimam, utpote quæ priuat maximis spiritualibus bonis, idè quæ Cælestin. III. in cap. cum non